

Majandusaasta aruanne 2011

1.1.2011–31.12.2011

Asutuse nimetus: Riigikontroll

Asutuse registrikood: 74000056

Aadress: Narva mnt 11a, 15013 Tallinn

Telefon: +372 640 0700

Faks: +372 661 6012

Elektronpost: riigikontroll@riigikontroll.ee

Kodulehekülg: <http://www.riigikontroll.ee>

Tegevjuht: Mihkel Oviir

Audiitor: KPMG Baltics

Majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest, raamatupidamise aastaaruandest ning hinnangust aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta.

Dokument koosneb 62 leheküljest.

Austatud lugeja!

Riigikontroll töötas ka 2011. aastal selle nimel, et tuua riigile reaalselt kasu asjatundlike tähelepanekute, järelduste ja soovitude kaudu. Maksumaksjatel on õigus olla meie vastu väga nõudlik. Maksumaksja tahab raha eest, mida Riigikontrolli ülalpidamiseks kulutatakse, saada ka tulemusi, mis on seda raha väärt.

Meie ressursid on piiratud, nagu on piiratud kõik meie väikeses riigis. Seetõttu tuleb ka meil keskenduda olulisele ja mitte killustada oma tähelepanu. Kribu-krabu taha takerdumine ei lase keskenduda suurtele tervikküsimustele, mis on riigi elus esmatähtsad ja kuhu lähevad sajad miljonid.

Kui traditsiooniliselt on auditeerimine olnud kogu maailmas keskendunud minevikule, siis muutunud ja muutumas on ka auditimaailm. Viimastel aastatel on maailma riikide kõrgeimad auditiasutused ennast ümber orienteerinud tulevikule, sest tänapäeva tempo juures ei ole tagantjärele tarkusega midagi peale hakata.

Uus suund tähendab, et minevikku ja olevikku vaadatakse selleks, et anda õigel ajal tuleviku kohta infot poliitilistele otsustajatele – parlamendile ja valitsusele.

Riigikontroll peab olema küll kindlameelne, kuid lähtuma põhimõttest, et kriitilise hinnangu kõrvale peab kritiseerijal olema pakkuda positiivne programm ehk variant, kuidas teha asju paremini. Me ei nõua kellegi verd või vangipanekut, vaid anname rahvusvahelistest standarditest ja tavadest lähtuva auditoriorganisatsioonina soovitusi, kuidas süsteemide toimimist parandada.

Ühelt poolt on tänapäevase euroopaliku kõrgeima auditiasutuse ülesanne öelda, kas valitsus räägib eelarveraha kasutamise kohta käivas aruandes parlamendile tõtt, teiselt poolt aga on ülesandeks anda parlamendile infot selle kohta, kuidas valitsus poliitikat ellu viib ja mida ta maksumaksja raha eest saavutab. Riigikontrolli asi on seega tagada otsustajatele ratsionaalne panoraamne pilt, anda neile erapooletu kõrvaltvaade, mis ei pretendeeri olema ainutõde.

Inimesed peavad saama Riigikontrolli audititest inimeste, mitte ametnike keeles teada, mida riik nende rahaga teeb ja kas inimesed saavad oma maksude eest seda, mida neile on lubatud. Seega on Eesti Riigikontrolli ülesanne anda õigel ajal infot, mis aitaks teha otsuseid ja kujundada poliitikat, mille tulemid on näha alles aastate pärast. Meie auditite roll on teadvustada küsimusi ja ergutada mõttevahetust, kuidas võimalikult ratsionaalselt probleeme lahendada või probleemide teket ennetada, neid ära hoida.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

aprill 2012

Sisukord

1. RIIGIKONTROLLI PÕHITEGEVUS 2011. AASTAL	4
1.1. Struktuur	6
1.2. Finantsauditi osakond	7
1.3. Tulemusauditi osakond	9
1.4. Kohaliku omavalitsuse auditi osakond	14
1.5. Auditiaruanded, analüüsid ja vastused parlamendile	18
1.6. Personal.....	21
1.7. Välissuhtlus.....	23
1.8. INTOSAI WGEA sekretariaat	25
1.9. Ülevaade tähtsamatest majandusnäitajatest	28
1.10. 2011. aasta tegevuskava täitmise aruanne.....	30
2. RIIGIKONTROLÖRI KÕNE RIIGIKOGUS 2011. AASTAL JA PEAKONTROLÖRI ETTEKANNE EESTI JURISTIDE LIIDU KOOSOLEKUL	33
2.1. Riigikontrolör Mihkel Oviiri kõne Riigikogus 18. oktoobril 2011 probleemidest Eesti majanduses ja rahanduses.....	33
2.2. Riigikontrolli kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolöri Airi Mikli ettekanne Eesti Juristide Liidu aastapäevale pühendatud kõnekoosolekul „Korruptsiooni ilmingud. Kas iga riigihange lõpeb uurimisorganites? Avalikkusele suunatud teave ja sõnumid“	40
3. RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	45
4. HINNANG RIIGIKONTROLLI SISEKONTROLLISÜSTEEMI KOHTA	60
5. ALLKIRJAD MAJANDUSAASTA ARUANDEL	61
6. AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS.....	62

1. RIIGIKONTROLI PÕHITEGEVUS 2011. AASTAL

Kellele töötab Riigikontroll?

Riigikontroll on maksumaksja huvides ja palgal tegutsev sõltumatu audiitor, kelle ülesandeks on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ning mida selle eest talle pakkunud. Riigikontrolli töötulemused on suunatud eelkõige Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele.

Kui Riigikontroll ja ministrid on diskussioonipartnerid, kelle ülesanne on teha tööd selle huvides, et riik ajaks maksumaksja asju võimalikult hästi ja säästlikult, siis Riigikogu on nii diskussiooni kujundaja kui ka vahemehe rollis. Ühelt poolt annab ta seadustega raamid diskuteerimiseks, teiselt poolt hindab Riigikontrolli infole tuginedes, kuidas valitsus on riigi raha kulutades rahvaesindajate tahet ehk seadusi järginud. Sealjuures ei huvita Riigikontrolli mitte ainult tegevuse formaalne vastavus seadustele, vaid samavõrra ka see, kas seadused ja valitsuse tegevus on piisavad, et tagada raha sihipärane ja otstarbekas kasutamine ning selline aruandlus, mis annaks kulutamisest adekvaatse pildi. Niisiis on suhtlemisel Riigikoguga eesmärgiks teha ettepanekuid riigi juhtimise (s.o eelkõige maksumaksja raha kasutamise) parandamiseks. Riigikontrolli pädevuses pole kedagi karistada, samuti ei teosta ta ise võimu, vaid abistab soovitusi tehes neid, kes otsuseid vastu võtavad.

Aasta jooksul tehtud auditite põhjal koostab Riigikontroll igal aastal Riigikogule esitamiseks kokkuvõtliku aruande – ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta eelmisel eelarveaastal. See on Riigikontrolli põhiseaduslik kohustus.

Maksumaksja on ses suhteahelas mõistagi kõige enam omaniku rollis: temata poleks raha, mida kulutada, temata ei saaks kulutamist kontrollida ega kumbagi – ei kulutamist ega kontrollimist – arvustada. Kuna teemast sõltumata on küsimus tegelikult alati maksumaksja ehk omaniku rahas, siis jõuavad veebilehe ja ajakirjanduse vahendusel avalikkuse ette ka Riigikontrolli audititulemused.

Nii põhiseaduses kui ka Riigikontrolli seaduses on deklareeritud Riigikontrolli sõltumatu institutsioonina, kes otsustab ise auditite tegemise, nende aja ja iseloomu üle. Riigikontroll aga ei ole huvitatud sõltumatusest sel määral, et temast midagi ei sõltuks. Endale seatud kriteeriumide raames (teha auditeid, mille tulemusi oleks võimalik üldistada valitsussektorile laiemalt; võimalikult suur kodanike arv, keda teema oluliselt mõjutab; raha hulk) oleme valmis kaaluma nende soove, kellele töötame. Peamiselt selguvad audititeemad siiski seire tulemusena. See tähendab süstemaatilise teabe kogumist Riigikontrolli huviorbiidis olevate eluvaldkondade kohta, et saada ülevaade probleemidest ja riigi tegevusest nende lahendamisel. Peale uute audititeemade otsimise jälgime asjade käiku ka valdkondades, mida on juba auditeeritud, seirates auditis tehtud soovitusete täitmist või võttes plaani järelauditi.

Riigikontrolli-taoliste institutsioonide kohta kasutatakse rahvusvahelises pruugis väljendit „kõrgeim kontrolliasutus” (*supreme audit institution*), mis tähendab peale põhitegevuse – auditite – kaasarääkimist ka avaliku sektori muus kontrollitegevuses. Riigikontrolli audiitorid nõustavad ametnikke juhtimise, raamatupidamise, sisekontrollisüsteemide ja -auditi arendamisel. Kokkuvõttes ikkagi selle nimel, et kontrolli all oleks võimalikult väikeste kulutustega võimalikult suures ulatuses maksumaksja raha.

Finantsauditi olemus

Riigieelarve seadus sätestab Riigikontrolli kohustuse anda hinnang Vabariigi Valitsuse koostatud majandusaasta aruande kohta. Selle aruande kohta arvamuse ettevalmistamiseks annavad oma panuse kõik auditiosakonnad ning selle ülesande täitmiseks planeeritakse ja korraldatakse finantsauditeid selliselt, et auditeeritud saaksid riigi seisukohast olulisemad rahavood, varad ja kohustused. See võib riskihinnangutest lähtuvalt tähendada finantsauditeid nii ministeeriumides ja nende allasutustes kui ka riigi asutatud sihtasutustes, riigi osalusega äriühingutes jm.

Riigikontroll lähtub auditite tegemisel INTOSAI (Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon) auditistandarditest, mille järgi koosneb finantsaudit

- raamatupidamise aastaaruande auditist, mis sisaldab arvamust finantsaruannete kohta;
- seaduslikkuse auditist, kus vaadatakse tehingute õiguspärasust, s.t hinnatakse kohaldatavatest seadustest ja määrustest kinnipidamist (vastavusnõuete täitmist).

Raamatupidamise aastaaruannet auditeerides soovime aruande lugejale anda kindlust, et aastaaruanne kajastab õigesti aruandva üksuse tegevust perioodi jooksul ja finantsolukorda perioodi lõppedes. Tehingute seaduslikkuse auditeerimisel hindame, kas auditeeritav on oma majandustegevuses kinni pidanud tema tegevusele kohaldatavatest olulisematest õigusaktidest.

Samuti toome hinnangut andmata välja auditi käigus tehtud tähelepanekud finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemide kohta.

Tulemusauditi olemus

Tulemusauditi eesmärk on anda Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele igakülgset teavet selle kohta, kui hästi on riik endale seatud eesmärke täitnud. Enamasti seisneb see avalikkuse informeerimises riigi tegevuses esinevatest vajakajäämistest ning vastutavate ametnike suunamises nende probleemidega tegelema. Ent Riigikontroll ei piirdu üksnes puuduste sedastamise ja iseloomustamisega, vaid püüab analüüsida ka probleemide põhjusi ning pakkuda ideid, kuidas neid ületada. Samuti on tulemusauditi eesmärgiks tuvastada parimat halduspraktikat ja aidata kaasa selle levimisele.

Tulemusauditi ja selle aluseks oleva seiretegevuse objektiks on eelkõige igapäevaelus ilmnevad probleemid ja avaliku sektori tegevus nende lahendamisel. Seejuures püüab Riigikontroll keskenduda probleemidele, mis mõjutavad pikaajaliselt paljusid inimesi ning mille puhul on alust oletada süsteemseid puudusi riigi tegevuses. Vältides parteipoliitikasse sekkumist, arvestatakse tulemusauditi teemade valikul ka seda, kas valitsus on uuritava probleemi lahendamiseks üldse midagi teinud või teha plaaninud. Samas võidakse auditeerida ka probleemi, mille suhtes valitsusel küll konkreetne tegevuskava puudub, kuid mis on oluline mõne üldisemal tasemel kindlaksmääratud riikliku eesmärgi saavutamiseks.

Tulemusaudit keskendub kolmele aspektile: säästlikkusele, tõhususele ja mõjususele.

Säästlikkust (eesmärkide saavutamiseks tehtavate kulutuste minimeerimist) Riigikontroll üldjuhul eraldi ei hinda, küll aga võidakse hinnanguid säästlikkuse kohta anda tõhusust uurides.

Tõhusust hinnates analüüsib Riigikontroll avaliku sektori hallatavaid protsesse, seda, kas ja kuidas oleks samade ressurssidega võimalik tegevuse tulemit suurendada või saavutada sama väiksemate kuludega.

Mõjusust hinnates analüüsib Riigikontroll

- õigusaktides ja planeerimisdokumentides deklareeritud eesmärkide saavutamist;
- tegevusega tegelikult saavutatud mõju võrrelduna soovitud mõjuga (kui mõju kajastav info puudub või on ebapiisav, püütakse vajalikku teavet ise koguda).

Riigikontrolli huvitab ka see, millised on tõhususe ja mõjususe eeldused. See tähendab analüüsi, kas avalik sektor lähtub oma tegevuste planeerimisel ja elluviimisel heast juhtimistavast ning arvestab ühiskonna vajadusi. Uurida võidakse ka seda, kas valitsusel on teatud ühiskondliku eesmärgi saavutamiseks üldse mingi sihipärane tegevus, kuidas see on kujunenud, kas ja kuidas see haakub valitsuse teiste tegevustega ning kas seda juhitakse piisaval määral. Suurt tähelepanu pööratakse kuludid, tulemit ja mõju iseloomustava aruandlusinfo olemasolule ja usaldusväärsusele.

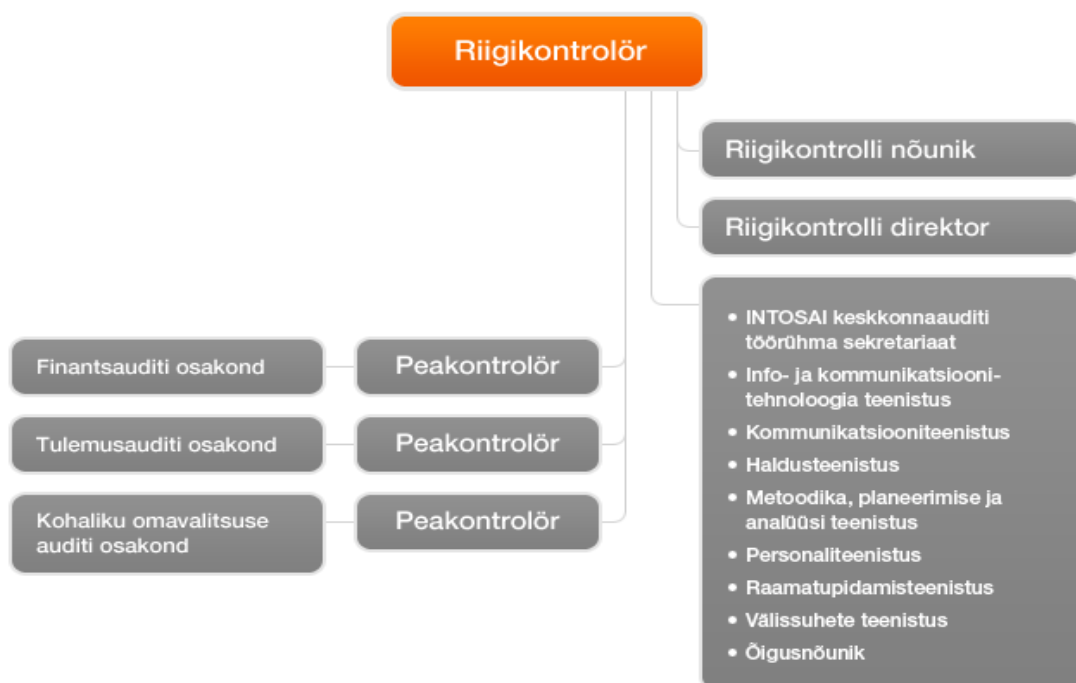
1.1. Struktuur

Riigikontrolli struktuur 2011. aastal oli järgmine:

- finantsauditi osakond, peakontrolör Ines Metsalu;
- tulemusauditi osakond, peakontrolör Tarmo Olgo;
- kohaliku omavalitsuse auditi osakond, peakontrolör Airi Mikli.

Riigikontrolöri ja auditiosakondade tööd toetasid haldusteenistus, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenistus, kommunikatsiooniteenus, metoodika, planeerimise ja analüüsi teenistus, personaliteenus, raamatupidamisteenistus, välissuhete teenistus ja õigusnõunik. Teenistuste üldjuhiks on Riigikontrolli direktor Tõnis Saar.

Riigikontrolli juures asub ka INTOSAI keskkonnaauditi töörühma sekretariaat, mida juhib samuti direktor Tõnis Saar.

1.2. Finantsauditi osakond

Finantsauditi osakond annab audititega avalikkusele ja riigikogule kindluse, et riigiasutustes korraldatakse raamatupidamist hästi ja maksumaksjate raha kasutatakse seaduslikult. Samuti peame oluliseks aidata oma audititega kaasa sisekontrollisüsteemide kehtestamisele riigiasutustes.

Alates 2011. aastast on finantsauditi osakonna ülesandeks anda hinnang kõigi riigiraamatupidamiskohustuslaste (v.a Riigikontroll) raamatupidamise aastaaruannete õigsusele ja tehingute seaduslikkusele. See tähendab, et lisaks riigi majandusaasta koondaruande õigsusele ja tehingute seaduslikkusele tuleb Riigikontrollil anda igal aastal aramus ka kõigi ministeeriumite, Riigikantselei ja põhiseaduslike institutsioonide raamatupidamise aastaaruannete õigsusele ja tehingute seaduslikkusele.

Seni tegi finantsauditi osakond auditeerimisel koostööd ministeeriumite siseauditi üksustega, kelle kohustuseks oli ministeeriumite raamatupidamise aastaaruannete ja tehingute seaduslikkuse kontroll. 2011. aastal pandi seni siseauditi üksustel olnud ülesanne Riigikontrollile. Seoses töomahu kasvuga finantsauditi osakonnas suurenes auditi osakonna koosseis. Kuigi riigikontrolli jaoks tähendab see töomahu kasvu, tähendab see riigi jaoks tervikuna ressursisäästu, kuna lõppes Riigikontrolli ja siseaudiitorite seni toimunud ebaratsionaalne ja dubleeriv töökorraldus.

Aasta jooksul loodi osakonnas seitse uut ametikohta. Finantsauditi osakonnas oli 2011. aasta lõppedes täidetud 27 ametikohta, nende hulgas 3 auditijuhti, 7 vanemaudiitorit, 11 audiitorit ja 6 nooremaudiitorit.

Finantsauditeid korraldame kooskõlas INTOSAI auditistandardiga, lähtudes INTOSAI standardi juurde kuuluvate finantsauditi rakendussuuniste (ISSAI 1000–2000) ning vastavusauditi suunise ISSAI 4200 põhinõuetest. Riigikontrolli iga-aastased finantsauditid hõlmavad kolme suurt plokki:

- finantsaruannete auditeerimine, mille käigus kujundab Riigikontroll arvamuse finantsaruande õigsuse kohta;
- tehingute seaduslikkuse auditeerimine, mille käigus kujundab Riigikontroll arvamuse selle kohta, kas auditeeritavad on tehingute tegemisel kinni pidanud riigieelarve baasseadusest ja iga-aastasest riigieelarve seadusest;
- raamatupidamise ja tehingute seaduslikkuse auditeerimise kaudu teeb Riigikontroll tähelepanekuid sisekontrollisüsteemi toimimise kohta.

Riigi raamatupidamise arengu jälgimine ja sellele oma soovitude kaudu kaasaaitamine on finantsauditi osakonna jaoks auditite kõrval oluline tegevussuund. Raamatupidamise korraldus on auditites eraldi tähelepanu all seoses Vabariigi Valitsuse kavatsustega viia hiljemalt 2013. aasta lõpuks kõik riigiasutused üle ühisele finants-, personali- ja palgaarvestuse infosüsteemile ning juurutada vastavates arvestuse valdkondades e-arved, muud e-dokumendid ja veebipõhine aruandlussüsteem. Oma auditis riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kohta tõime välja nii häid näiteid raamatupidamise tsentraliseerimise kohta riigiasutustes kui ka tsentraliseerimise käigus esinenud probleeme.

Valdkond, mis on osakonna pideva tähelepanu all, on uue audiitortevuse seaduse rakendamine ning sellega seonduvad muudatused avaliku sektori üksuste auditeerimisel ja avaliku sektori siseauditi töökorralduses. 2010. aastal jõustunud audiitortevuse seaduse nõuded laienevad ka Riigikontrollis tehtavatele raamatupidamise aastaaruannete audititele. Alates 2012. aastast on üksnes kutseeksami avaliku õiguse eriosa sooritanud vandeaudiitoritel õigus auditeerida avaliku sektori üksusi. See tähendab, et 2012. aasta kohta koostatavate raamatupidamise aastaaruannete auditeerimisel peab riigikontrolli kontrolliaruandele alla kirjutama avaliku sektori vandeaudiitor.

Selle eesmärgi saavutamiseks pandi Riigikontrollis kokku finantsauditi koolituskava, mille on audiitorid läbinud ja mille sihiks on olnud töötajate ettevalmistuse toetamine kutseeksamiks. Uute INTOSAI finantsauditi rakendussuuniste valguses on täiendamisel finantsauditi metoodika. Igal aastal oleme

tellinud majavälise hinnangu finantsauditite kvaliteedile eesmärgiga õppida vandeaudiitorite kogemustest kutsetegevuse standardite rakendamisel.

Olulisemad audititulemused

Aasta jooksul korraldas finantsauditi osakond 18 auditit, mis kõik lõppesid kontrolliaruannetega. Järeldusi, mis tehti riigi majandusaasta koondaruande auditi raames, kasutati Riigikontrolli ülevaates riigivara kasutamise ja säilimise kohta.

Riigikontrolli aruanne riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kohta

Riigikontrolli hinnangul on riigi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õige ning raamatupidamise tase on ministriumide valitsemisalades heal tasemel. Tugiteenuste tsentraliseerimise kohta rõhutasime, et senisest enam tuleb tegeleda nii edasiste IT-arenduste väljatöötamisega kui ka jooksva IT-abi osutamisega ning elektroonilise dokumendihaldussüsteemi juurutamisega. IT-arendustööd on määrava tähtsusega tsentraliseerimisega soovitud efekti saavutamisel. Samuti soovitas Riigikontroll läbi mõelda ja kehtestada juhtumis- ja kontrollisüsteemid, et vältida vastustuse hajumist uue töökorralduse puhul ning tagada tehingute seaduslikkus ja korrektne kajastamine.

Ehkki eksimused riigieelarve seaduse vastu on vähenenud, on peamised probleemid samad. Ka 2010. aastal tegid riigiasutused investeeringuteks ette nähtud eelarverahast tegevuskulusid ja vastupidi. See tähendab, et mitte kõiki kulutusi ei ole asutused teinud Riigikogu antud volituste kohaselt ning sellised rikkumised kahandavad riigieelarve läbipaistvust.

Samuti kritiseerisime riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande koosseisus olevat riigieelarve täitmise aruannet. 2010. aasta riigieelarve täitmise aruanne erineb Riigikogus vastu võetud 2010. aasta riigieelarve seadusest nii vormi kui ka sisu poolest ning seetõttu ei ole tagatud riigieelarve seaduse ja eelarve täitmise aruande võrreldavus. Kuigi Rahandusministeerium on Riigikontrollile selgitanud erinevuste põhjusi, leidsime, et eelarve koostamise ja eelarvest aruandmise põhimõtted tuleb korrastada.

Kokkuvõtvalt võib siiski öelda, et ministriumide ja põhiseaduslike institutsioonide, raamatupidamine on aasta-aastalt paranenud, mis on Rahandusministeeriumil võimaldanud koostada järjest täpsemat ja põhjalikumat finantsaruannet riigi kohta tervikuna.

Ines Metsalu
finantsauditi osakonna peakontrolör

1.3. Tulemusauditi osakond

Tulemusauditi osakond hindab riigi tegutsemise tulemuslikkust, tõhusust ja säästlikkust kõigis ministeeriumides, nende valitsemisalas tegutsevates riigiasutustes, samuti avalik-õiguslikes juriidilistes isikutes ja sihtasutustes, kelle asutaja- või liikmeõigusi ministeeriumid täidavad. Ühtlasi on tulemusauditiosakonna auditeeritavateks riigi äriühingud, kus ministeeriumeid juhtivatel ministritel on kohustus esindada riigi huvisid riigile neis äriühingutes kuuluva enamusotsustusõiguse elluviimisel.

Viimasel kolmel aastal on tulemusauditiosakond keskendunud riigi tegevuse tulemuslikkuse hindamisele järgmistes valdkondades: looduskeskkond, majanduskeskkond, sotsiaal- ja tervishoiuvaldkond ja riigi infrastruktuur.

Auditites juhtis osakond otsustajate tähelepanu sellele, et riigieelarves on viimastel aastatel õigusaktidega kinnistatud kulud kasvanud kiiremini riigi tuludest. Rahandusministeeriumi prognoos näitab sarnase olukorra jätkumist ka järgnevatel aastatel: riigieelarve tulude kasv kulub täielikult järjepidevalt suurenevate sotsiaalkulude katteks ning eelarve tasakaalu saavutamiseks tuleb avaliku sektori ülalpidamiskulud ja riigieelarvelised investeeringud külmutada. Sellise olukorra pikem kestmine võib pärssivalt mõjutada riigi arengule ja haldusvõimekusele.

Riigi tegevuse kestlikkust hinnates on Riigikontroll korduvalt rõhutanud vajadust pöörata suuremat tähelepanu maksumaksja raha targale kasutamisele ja struktuursete reformide elluviimisele. Kulude külmutamisele tuginev eelarvepoliitika oli sobilik kiireks, buumiaegsete eelarvestamisvigade parandamiseks, aga pikaajalise abinõuna ei saa see olla kestlik.

Osakonnas oli 34 ametikohta, neist 1 peakontrolör, 5 auditijuhti, 10 vanemaudiitorit ja 18 audiitorit. 2011. aasta alguses oli 1 ametikoht komplekteerimata. Aasta jooksul võeti osakonda juurde 1 audiitor. Osakonnast lahkus aasta jooksul 3 audiitorit ja 1 vanemaudiitor. Aasta lõpuks oli osakonnas 32 täidetud ametikohta.

Osakonna põhieesmärkideks oli anda Riigikogule ja avalikkusele tervishoiu valdkonnas ülevaade perearstiabi korraldusest ning kallite meditsiiniseadmete soetamisest ja kasutamisest tervishoiuasutustes. Sotsiaalvaldkonnas hindas Riigikontroll riigi tegevust turvalise töökeskkonna tagamisel, majandusvaldkonnas analüüsis soojavarustuse jätkusuutlikkust ning õigusaktide mõjude hindamise korraldust. Samuti pöörati 2011 aastal tähelepanu muuseumivarade säilimisele ja arvestusele ning puudustele kõrgharidusreformi elluviimisel.

Osakonna strateegiline sise-eesmärk oli teadlikult ja süsteemselt suurendada audiitorite auditioskusi ning tagada, et töötajatel on avaliku sektori auditeerimiseks väga heal tasemel oskused ja teadmised. Auditioskuste suurendamiseks jätkus 2010. aastal tulemusaudiitorite pikaajaline kvalifikatsioonikaval põhinev koolitusprogramm, mille teemad hõlmasid avaliku halduse, õiguse ja majanduse valdkonda ning erinevate audititööriistade kasutamisest. Koolitusprogrammi läbiviimises osalesid akadeemiliste institutsioonide õppejõud, praktikud ning Riigikontrolli enda töötajad.

2011. aastal lõpetati 8 tulemusauditit, koostati kirjalik arvamus ülikooliseaduse muutmise kohta ning koostati riigivara kasutamise ja säilimise ülevaade (RVKS) Riigikogule.

Rahvusvaelisel tasandil aitasid keskkonnavaldkonna audiitorid koostöös Riigikontrolli juhitava WGEA sekretariaadiga tutvustada rahvusvahelisi juhendmaterjale metsanduse, maavarade kavandamise, kalanduse, kliimamuutuste ning säästva energia valdkonna auditeerimisel. Samuti tutvustati valminud keskkonnanauditeid mitmetel rahvusvahelistel seminaridel ning osaleti koolitajatena teiste kõrgeimate kontrolliasutuste töötajate õpetamisel.

Olulisemad audititulemused

Audit „Riigi tegevus soojusvarustuse jätkusuutlikkuse tagamisel”

Riigikontrolli soojusvarustuse audit näitas, et paljud kaugküttepiirkonnad on riigis kehtestatud läbimõtlematult ning neis tegutsevad soojatootjad ei suuda pakkuda tarbijatele mõistliku hinnaga soojusenergiat. Samuti ei ole paljudes kaugküttepiirkondades tarbijatele tagatud kindlustunne, et soojust on võimalik tarbida kogu aeg. Soojuse tootmiseks kasutatakse neis ainult üht kütust ning selle tarneraskuste korral puudub võimalus tarvitada alternatiivset kütust.

Riigikontrolli analüüsitud 164 kaugküttepiirkonnast 36-s oli 2009. aastal kaugküttesoojus kallim kui elektriküte. Soojuse kõrge hinna põhjusteks on kütusehinna tõus, vananenud katlad ning soojusvõrkude kehvast seisukorrast põhjustatud soojuskaod. Üldjuhul läheb enne soojuse jõudmist tarbijani torustikus kaduma 10–30% soojusest. 28 omavalitsuse soojusvõrgus ulatus kadu üle 25%. Aastal 2009 maksid tarbijad soojusvõrkude soojuskaod eest Riigikontrolli hinnangul kokku üle 44 miljoni euro.

Soojuse kõrge hinna põhjustab ka asjaolu, et kohalikud omavalitsused on kehtestanud kaugküttepiirkonna, veendumata, kas kaugküte on elanikele odavam ja parim soojuse tarnimise viis. Audit näitas, et 89%-l juhtudest ei olnud omavalitsused kaugküttepiirkonna kehtestamisel välja selgitanud, milline on katlamajade ja soojusvõrkude seisukord, kas piirkonnas on piisavalt palju tarbijaid ning kui palju on vaja tootmise ja võrkudesse investeerida. Samuti ei kaalutud, kas piirkonnas oleks odavam saada soojust näiteks lokaalsest katlamajast või soojuspumpade kasutamisest. Seetõttu on mitmed piirkonnad kehtestatud ka sinna, kus kaugküte ei ole kõige soodsam ja keskkonnasõbralikum kütmisviis.

Riigikontroll soovitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil töötada kaugküttepiirkondade jätkusuutlikkuse hindamiseks välja selged kriteeriumid, mille alusel analüüsida koostöös omavalitsustega kõigi kaugküttepiirkondade otstarbekust. Luua tuleks õiguslikud alused, kuidas tunnistada kehtetuks kaugküttepiirkonnad, mis ei suuda end ise majandada ja on jätkusuutmatud.

Asulates, kus kaugküte on jätkusuutlik, peaks riik kaaluma soojuskadude vähendamiseks ja kaugküttepiirkonna efektiivsemaks muutmiseks toetuste andmist. Nendes asulates, kus perspektiiv kaugküte kasutamiseks puudub, tuleks kaaluda alternatiivseid kütmisvõimalusi.

Audit „Perearstiabi korraldus”

Riigikontroll leidis auditis, et Eesti perearstisüsteem ei suuda täita tervishoius kõiki talle pandud ülesandeid, kuna perearstid ei osuta alati kokkulepitud teenuseid, saadavad patsiente eriarsti konsultatsioonile ka siis, kui see pole vajalik. Perearstiabi kättesaadavus on halvenenud, ooteajad pikenenud, samas ei taga süsteem kõigis piirkondades perearsti kättesaadavust. Kui perearstisüsteem ei toimi, toob see kaasa lisakulud ravikindlustuse eelarvele.

Perearstisüsteemi võib pidada heaks, kui erakorralise meditsiini osakonda pöördutakse vaid erakorralistel juhtudel. Paraku selgus Riigikontrolli uuringust nelja haigla erakorralise meditsiini osakonnas, et 39% kergemate tervisehäädadega (nohu, putukahammustused, erinevad valud jms) patsientidest pöördus erakorralise meditsiini osakonda põhjendamatult ning oleks pidanud abi saama oma perearstilt. See moodustas 14% kõikidest erakorralise meditsiini osakondadesse pöördunutest.

Auditis vaadati, kas perearstid osutavad kõiki neid teenuseid, mida nad peaksid osutama, ning kas näiteks kõrgvererõhktõvega patsiente jälgivad perearstid ise. Audititulemusena selgus, et üle poolte sellistest patsientidest, kes peaksid olema perearsti jälgimisel, oli suunatud kardioloogi konsultatsioonile põhjendamatult. Lisaks ei osuta mitte kõik perearstid teenuseid, mida nad peaksid õigusaktide kohaselt osutama, vaid suunavad patsiendi samu teenuseid osutava eriarsti juurde.

Et vähendada patsientide põhjendamata suunamist eriarsti vastuvõtule, soovitas Riigikontroll auditi tulemusena sotsiaalministril tööle rakendada e-saatekirja ning selle põhjal hiljem ka konsultatsioonisüsteemi, mis annaks võimaluse perearstidel eriarstidega nõu pidada, ilma et patsienti oleks vaja ilmtingimata eriarsti juurde saata. Samuti soovitas Riigikontroll luua perearstidele kohustusliku pädevuse hindamise süsteemi, et tagada perearstitöö ühtlasem ja parem kvaliteet.

Samuti kimbutab nii kogu Eesti tervishoiusüsteemi kui ka perearstiabi üha süvenev personalipuudus. Isegi kui perearstina asuvad tööle kõik perearstiõppe läbinud, on meil 20 aasta pärast 60 perearsti vähem, sest selle aja jooksul jõuab pensionikka 72% praegustest perearstidest. Samal ajal väheneb küll ka rahvaarv, kuid arvestades perearstile ja -õele pandavate ülesannete mahu kasvu, pole meil edaspidi ikkagi piisavalt ei perearste ega õdesid. Selles tulenevalt soovitas Riigikontroll tagada perearstiõppe residentide arvu vajalikus mahu ning lisaks rakendada ka meetmeid, et tuua vastava haridusega, kuid perearstina või -õena praegu mittetöötavad inimesed sektorisse tagasi.

Audit „Õigusaktide mõju hindamise korraldus”

Riigikontroll jõudis auditis järeldusele, et õigusaktide mõju hindamine on puudulik ning õigusakti vastuvõtjatel ega avalikkusel pole piisavalt usaldusväärset infot õigusakti võimalike tagajärgede kohta.

Auditis hindas Riigikontroll, kas õigusaktide seletuskirjadest, mille valitsus on esitanud Riigikogule, selgub Riigikogu liikmete ja avalikkuse jaoks, millised on seaduse võimalikud tagajärjed. Auditit tulemusel leidis Riigikontroll, et üheski auditeeritud seletuskirjas ei olnud analüüsitud õigusaktiga kaasnevat mõju ettenähtud ulatuses ega oodatava põhjalikkusega.

Vaid pooltes mõjuhindangutes oli teatud määral püütud hinnata õigusakti mõjusid rahas. Seejuures oli nii tulusid kui ka kulusid hinnatud vaid ligikaudu 10% seletuskirjades.

Riigikontrolli analüüs näitas, et rohkem kui pooltes seletuskirjades ei olnud esitatud mõjusid riigieelarvele või oli piiratud viitega, et täiendavaid kulusid riigieelarvele ei kaasne või et seaduse vastuvõtmine ei põhjusta riigile lisakulutusi. Selline olukord paneb muretsema, sest enamik riigieelarve rahast kulub just õigusaktide täitmiseks.

Kesine mõjude analüüs muutub tõsiseks probleemiks, kui õigusaktide jõustamisega kiirustatakse ega mõelda läbi vajalikke rakendustegevusi. Riigikontroll leidis, et üle 2/3 vaadeldud õigusaktide puhul jäi õigusakti rakendajatel ettevalmistusteks aega seaduse avaldamisest kuni jõustumiseni vähem kui kaks kuud, neist pooltel juhtudel alla ühe kuu. Kiirustamine õigusaktide jõustamisel on ka üheks põhjuseks, miks paljudel Riigikontrolli analüüsitud õigusaktidel puudusid jõustumise päeval vajalikud rakendusaktid.

Justiitsministeerium kui mõjude hindamise korralduse eest vastutaja on olnud mitmest auditi käigus ilmnunud probleemist teadlik juba aastaid. Justiitsministeerium on pööranud oma tähelepanu viimase kolme aasta vältel eelkõige poliitilise deklaratsiooni „Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018“ väljatöötamisele ning jätnud unarusse õigusmõjude analüüsimisel tekkinud praktilistele küsimustele vastuste otsimise ja mõjuanalüüsides kvaliteedikontrolli juurutamise.

Vähe hinnatakse õigusaktide mõju Riigikontrolli hinnangul seetõttu, et õigusaktide väljatöötajatel napib oskusi hinnata kõikides ettenähtud valdkondades mõjusid ja sageli on selleks liiga vähe aega. Uuringute tellimiseks väljastpoolt ministeeriumi aga raha ei jätku. Mõjud jäävad välja selgitamata, sest mõjuhindamise reeglite täitmist kontrollitakse puudulikult.

Riigikontroll soovitas õigusaktide koostajatel ja menetlejatel esitada mõjuanalüüs õigusakti eelnõu juures senisest selgemalt, seada sisse järjepidev ja sisuline õigusaktide mõjude hindamise kvaliteedikontroll ning täpsustada õigusakti mõjude analüüsimise ulatust ja meetodeid.

Järeldudit „Riigi tegevus tööõnnetuste vähendamisel”

Riigikontrolli järeldudit näitas, et riik ei ole mitmete aastate jooksul suutnud töötavate inimeste tervise kaitseks töökeskkonnas sisulisi muudatusi ellu viia. Kuigi Riigikontroll juhtis riigi puudulikule tegevusele tööõnnetuste ja kutsehaiguste vähendamisel tähelepanu juba 2007. aastal, puudub riigis jätkuvalt ülevaade tööõnnetuste ja kutsehaiguste tegelikust ulatusest ning loodud ei ole ka tööõnnetuse- ja kutsehaiguskindlustuse süsteemi. Tööandja vastutuspõhimõtete kehtestamata jätmise tõttu kannab tööõnnetuste- ja kutsehaigustega seotud kulud eelkõige riik solidaarse pensioni- ja ravikindlustussüsteemi kaudu.

Ametliku statistika kohaselt registreeritakse Eestis umbes 3000 tööõnnetust aastas, millest 20–30 lõppevad töötaja surmaga. Kutsehaigusi diagnoositakse 70 ringis. Eesti omapäraks on, et võrreldes surmaga lõppevate tööõnnetuste arvuga registreeritakse kergeid ja raskeid tööõnnetusi vähe. Selle põhjuseks pole Euroopa keskmisest parem töökeskkond, vaid õnnetustest teatamata jätmine.

Eesti on üks väheseid Euroopa Liidu riike, kus puudub eraldi tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse süsteem, mis motiveeriks tööandjaid töökeskkonda parandama. Tööõnnetustest ja kutsehaigustest tulenevad kulud kannab praegu eelkõige riik solidaarse pensioni- ja ravikindlustussüsteemi kaudu.

Praeguse tööõnnetuste ja kutsehaiguste hüvitamise korralduse puhul ei ole töökeskkonna seisund ja selle eest vastutava tööandja panus kahjude hüvitamisse seotud.

Auditi tulemusena tegi Riigikontroll sotsiaalministrile mitmeid soovitusi, kuidas praeguse süsteemi raames töökeskkonna tõttu kannatanud isikute ravi (sh haiguste diagnoosimise) rahastamist ja kahju hüvitamist paremini tagada. Seejuures peaks suurenema tööandjate vastutus ja nende kohustused olema täpsemalt kindlaks määratud.

Lisaks soovitas Riigikontroll sotsiaalministril ja rahandusministril koostada põhjalik mõjuanalüüs eri tüüpi töötervishoiusüsteemide rakendamise võimalikkuse kohta Eestis ning selle põhjal töötada välja Eestis rakendatav süsteem töökeskkonna ohutuse, tööõnnetuste ja kutsehaiguste kompenseerimise ning kannatanute hilisema rehabilitatsiooni tagamiseks.

Järeldudit meditsiiniseadmete soetamisest ja kasutamisest meditsiinasutustes

Riigikontroll korraldas meditsiiniseadmete soetamise ja kasutamise teemal järelduditi, et anda hinnang, kas pärast 2008. aasta samateemalist auditit on olukord muutunud paremaks. Auditi tulemusena leidis Riigikontroll, et Sotsiaalministeerium ei ole viimaste aastate jooksul astunud valdkonna koordineerimisel olulisi samme ning selle tulemusena saavad patsiendid samaliigilistest haiglatest erisuguse kvaliteediga teenust, kompuutertomograafid üldhaiglates ei tööta endiselt optimaalse koormusega ja kõik haiglad ei suuda piisavalt seadmetesse investeerida.

Sarnaselt kolme aasta taguse auditiga hindas Riigikontroll järelduditis, millise koormusega Eesti haiglatesse soetatud kompuutertomograafid töötavad. Kui keskmiselt oli nende töökoormus kasvanud veerandi võrra ning suurtes haiglates oli see üle kahe korra suurem optimaalsest, siis maakonnahaiglates on koormus küll ka oluliselt suurenenud, aga jääb keskmiselt endiselt vaid 65% juurde optimaalsest.

Riigikontrolli hinnangul on kõik auditis välja toodud probleemid suuremal või vähemal määral seotud haiglavõrgu üldiste probleemidega, millele Riigikontroll juhtis tähelepanu juba 2010. aastal lõppenud auditis „Haiglavõrgu jätkusuutlikkus“. Nii ei suudeta kompuutertomograafide koormust tagada, kuna haigla teeninduspiirkonnas elab liiga vähe patsiente või pole haiglal piisavalt personali, et seadet ööpäev läbi töös hoida. Lähiaastatel on maakonnahaiglatel plaanis suures mahus investeerida hooldusravi arendamisse, mistõttu Riigikontroll leiab, et on vähetõenäoline, et haiglad leiavad võimalusi edaspidigi kalleid meditsiiniseadmeid uuendada.

Riigikontroll soovitas sotsiaalministril käivitada kiiremas korras haiglavõrgu arengukava koostamise ning sellest tulenevalt ajakohastada Eesti haiglavõrk. See peab tagama, et kõik haiglad suudavad osutada kestlikult kvaliteetset tervishoiuteenust ning katta selleks vajalikud kulutused.

Järeldudit „Muuseumivarade arvestus, säilimine ja kasutamine”

Audit juhtis tähelepanu sellele, et kuigi muuseumid on kuuel viimasel aastal tegutsenud ärksamalt ja tulusamalt, enam külastajate ja uurijate huvides, on jätkuvalt häda ruumipuuduse ja ebasobivate säilitustingimustega. Muuseumivarade üle ei peeta endiselt nõuetekohast arvestust ning kogudest puudub seetõttu kõigekülgne ülevaade.

Suurima muutusena võrreldes 2005. aastaga, mil Riigikontroll korraldas eelmise muuseumide auditi, on loodud võimalus tutvuda muuseumikogudega internetikeskkonnas ühtses muuseumide infosüsteemis (MuIS). Infosüsteemi pole aga suurt hulka kogusid jõutud kanda ning infot museaalide kohta on sisestatud napilt. Olemasoleva tööjõuga ei jõuta vajalikku tööd mõistliku aja jooksul ära teha ja tõenäoliselt kulub kogu nõutava või ka olemasoleva info täielikuks sisestamiseks aastakümneid.

Ülevaade Kultuuriministeeriumi valitsemisalasse kuuluvate riigimuuseumide kogudest on paranenud, kuid osa varast ei ole endiselt nõuetekohaselt arvele võetud või inventeeritud.

Muuseumides on aga ka sellist materjali, mida ei ole üldse arvele võetud. Vähem kui pooled muuseumid on suutnud kogusid nõuetekohaselt inventeerida. Inventuuridega on katmata kokku 8% kõigist museaalidest. Kogud kasvavad samas kiiresti ning nende arvestusega seotud tööd tuleb üha juurde. Auditeeritud riigimuuseumide kogude suurus oli 2010. aastal 4,1 miljonit museaali. Võrreldes 2005. aastaga on kogud kasvanud kokku 16,5% (keskmiselt 3,3% aastas). Rahvusvaheliselt peetakse tavapäraseks, et kogud ei kasvaks aastas rohkem kui 2%.

Ruumipuudus on endiselt üks muuseumide suurimaid probleeme. Osa museaale on seetõttu ebasobivates tingimustes kas tööruumides, keldrites, katusealustes või kuurides. Vaid ligi pooltes muuseumides on museaalide säilitustingimused head või rahuldavad.

Riigikontroll soovitas kultuuriministril töötada välja ja võtta vastu üleriigiline kogumispoliitika ning tagada muuseumikogudes inventuuride tegemine, lähtudes museaalide arvelevõtmise korrast ja riigi raamatupidamise üldeeskirjast, ning museaalide teaduslik kirjeldamine mõistliku aja jooksul.

Tarmo Olgo
tulemusauditi osakonna peakontrolör

1.4. Kohaliku omavalitsuse auditi osakond

Kohaliku omavalitsuse auditi osakond kontrollib kohalikes omavalitsustes ja nende asutatud sihtasutustes ning mittetulundusühingutes, kus liikmeks on kohaliku omavalitsuse üksus, ja kohaliku omavalitsuse üksuse valitsevat mõju omavates äriühingutes sisekontrollisüsteemide, finantsjuhtimise, finantsarvestuse ja majandustegevuse õiguspärasust, infotehnoloogiasüsteemide usaldatavust ning kohaliku omavalitsuse üksuste valdusesse antud riigi vara, riigieelarvest antavate sihtotstarbeliste toetuste ning riiklike ülesannete täitmiseks eraldatud raha kasutamise õiguspärasust ja tulemuslikkust.

Kohaliku omavalitsuse auditi osakonna koosseisus oli 2011. aasta algul ette nähtud ja täidetud 13 ametikohta: 3 auditijuhi, 4 vanemaudiitori, 5 audiitori ametikohta (1 auditijuhi ja 1 audiitori teenistussuhe on peatatud) ja peakontrolöri ametikoht. 2011. aastal lahkus töölt 3 audiitorit. Nende ametikohad täideti aasta jooksul ning 2011. aasta lõpul osakonnas täitmata ametikohti ei olnud.

Auditeid korraldati kahe meeskonnaga. Planeeritud töödega toimetulemiseks on tulnud muuta osakonnasisest töökorraldust ja meeskondade koosseise.

Kokkuvõtvalt nimetades olid osakonna **2011. aastaks seatud eesmärgid** järgmised:

- Tuua välja probleemid ja riskid, mis mõjutavad kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikkust, toimimise efektiivsust ja ausust.
- Teha riigi ja kohalikul tasandil ettepanekuid õigusliku keskkonna täiustamiseks, selleks et paraneks kohalike omavalitsuste haldussuutlikkus, oleks loodud eeldused kohalike omavalitsuste tugevdamiseks ja avalike teenuste kvaliteetseks osutamiseks.
- Suurendada erapooletute järelduste, hinnangute ja nõuannetega avalikkuse kontrolli korruptsiooniohu ning muude rikkumiste ennetamiseks.

Auditites pöörati 2011. aastal suuremat tähelepanu ehitustegevuse korraldamisele ja järelevalvele kohalikes omavalitsustes, samuti riigihangete korraldamisele omavalitsustes ja nende ühingutes sõiduautode hankimisel. Lisaks pöörati jätkuvalt tähelepanu KOVide finantsolukorrale ja selle kiire muutumise tagajärgedele 2011. aastal ning nendega kaasnevatele probleemidele.

Eesmärgiks on olnud ka parandada audiitorite teadmisi. Selleks on kokku pandud mitmekülgne mahukas koolitusprogramm, osa audiitoreid keskendus lisaks ka finantsauditioskuste täiendamisele. Kuna töötajad osalesid palju koolitustel, siis see mõjutas aasta jooksul auditite valmimise aega, kuid kokkuvõttes annab lisaväärtust töö kvaliteedile.

2011. aastal lõpetati neli kohaliku omavalitsuse üksusi hõlmanud nn valdkonnaauditit või ülevaadet, sh üks kohaliku omavalitsuse üksust põhjalikumalt käsitletud audit. Samuti vaadati riigi majandusaasta koondaruande (RMKA) auditi raames läbi KOVide finantsandmete osa. Lisaks koostas osakond ühe osa ülevaatest riigi vara kasutamise ja säilimise kohta, mille riigikontrolör esitas Riigikogule. Ka osaleti mitme seaduse eelnõu kohta riigikontrolöri arvamuse koostamisel.

Osakond pööras 2011. aastal suuremat tähelepanu auditite korralduse ja metoodika ühtlustamisele. 2011. aastal hakati auditeid tegema rahvusvahelise vastavusauditi standardi (ISSAI 4100) alusel.

Kuna KOVide korralduse arengus on võtmeteemaks lähiaastatel võimutasandite ülesannete kindlaksmääramine, jaotus ja rahastamine, võttis suure osa meie tegevusest protsessi kuluga kursisolek. Järgmiseks sammuks peaks Riigikontrolli arvates olema omavalitsuste avalike teenuste kirjeldamine ja nende miinimumtaseme määramine.

Osakond on pidevalt osalenud kohtumistel omavalitsusjuhtide ning maakondlike ja üleriigiliste omavalitsusliitudega, tutvustanud nendel kokkusaamistel nii osakonna töid kui ka lõppenud valdkonnaauditite tulemusi. Näitena võib esile tõsta KOVide majandusaasta aruandeid auditeerivatele

vandeaudiitoritele ja KOVide raamatupidajatele mõeldud seminari, kus käsitleti KOVide selliste aruannete koostamist, mis on seotud riigi majandusaasta koondaruandega. Seminaril osales 69 raamatupidajat, finantsjuhti ja vandeaudiitorit. Osakonna audiitorid osalesid kohalike omavalitsuste siseaudiitorite ühingu kevadseminaril Türil kahe ettekandega: ühes anti ülevaade tulude vähenemise mõju kohta valdade ja linnade töökorraldusele ja avalike teenuste pakkumisele ning sellega kaasnenud riskidest ning teises tutvustati Riigikontrolli vastavusauditite metoodikat.

Septembris osalesid osakonna audiitorid Slovakkia Riigikontrolli audiitoritele korraldatud seminaril. Esitatud ettekanded puudutasid KOVide süsteemi, auditeerimist ja kolme auditi tulemuste tutvustamist.

Eriti tihe koostöö toimus MTÜga Korruptsioonivaba Eesti. Koostööd tehti projektis, mille sihiks on vähendada korruptsiooniriske Eesti kohalikes omavalitsustes enesekontrolli tugevdamise kaudu, ning rahvusvahelises projektis, mille käigus viiakse ühtse metoodika alusel 26 Euroopa riigis läbi samaaegne riikide korruptsioonivastaste institutsioonide hindamine. MTÜ Korruptsioonivaba Eesti korraldas Riigikontrolli kaasates Tartus, Jõhvis, Pärnus KOVi ametnikele korruptsioonivastase koolituse.

Osakond on igal aastal osalenud valdade ja linnade päeval. 2011. aastal osaleti kahe ettekandega: „Riigikontrolli võimalused kontrollida omavalitsuste tulude piisavust nende ülesannete täitmiseks“ ja „Ülevaade valdade ja linnade maast“. Riigikontrolli seisukohti korruptsiooni vältimise olukorrast tutvustati Eesti Juristide Liidu aastapäevakoosolekul. Auditite tulemusi on tutvustatud ka TTÜ avaliku halduse üliõpilastele loengul „Poliitika elluviimine kohalikes omavalitsustes Riigikontrolli auditite põhjal“.

Osakonnas tehtud auditite kaasabil on kohaliku omavalitsuse probleemidele saanud osaks riigi ja üldsuse suurem huvi. Samuti on osakonna esindaja kutsutud regionaalministri KOVide mõttekoja koosolekutele. Riigikontrolli esindaja ettepanekul arutati mõttekojas Riigikohtu 2010. aasta kohalike omavalitsuste ülesannete täitmist ja rahastamist puudutava kohtulahendi täitmise käiku ja tulemusi. Olulist tähelepanu on pööratud ka korruptsiooni ennetamisele ja eetikaprobleemidele KOVides. Näiteks on Riigikontrolli esindajad pidanud avaliku sektori eetikapäeva konverentsil ettekande eetika- ja korruptsiooniprobleemidest KOVides.

Olulisemad audititulemused

Ehitustegevus elanike arvu kiire kasvuga omavalitsustes

Riigikontroll valis kaheksas Tallinna ja Tartu linnaga piirnevas vallas välja kogumi uuselamuid, mille andmed ehtisregistris puudusid, ja vaatas, kas need elamud olid kerkinud seaduslikult ning kas vallavalitsused olid nende üle ehitusjärelvalvet tehes täitnud oma seadusest tulenevaid kohustusi. Audititulemusel tuvastas Riigikontroll, et 85-st vaadeldud uusehitisest olid 48 ehk rohkem kui pooled kerkinud ilma ehitusloata.

Riigikontroll leidis, et kohalike omavalitsuste seas on ehitusjärelvalve korraldamise ees prioriteediks konkurents uute maksumaksjate pärast. Audit käigus selgus mitmeid juhtumeid, kus auditeeritud vald registreeris loata kerkinud ehitise uuelanike elukohana. Samuti ei olnud ükski auditeeritud omavalitsus pidanud vajalikuks nõuda ühegi oma territooriumil õigusliku aluseta ehitatud elamu lammutamist, tavapäraselt seadustatakse enamik neist tagantjärele. Kuigi kõigi ehitatavate ja kasutatavate ehitiste üle peaks arvestust pidama ehtisregistris, ei täida Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi peetav ehtisregister oma eesmärki ega sisalda ja avalikustada tegelikkusele vastavat infot. Juba alates registri loomisest on sealt puudu suur hulk vanemaid hooneid, uuemate andmete puhul aga ei kontrolli keegi, kas omavalitsuste poolt registrisse sisestatavad andmed on täielikud ja õiged.

Tulude vähenemise mõjud valdade ja linnade tegevusele perioodil 2009–2010. Ülevaade

Perioodil 2009–2010 on omavalitsuste tulud vähenenud märkimisväärselt. Tulud on kriisiperioodil vähenenud võrreldes 2008. aastaga ligikaudu 2,9 miljardit krooni (185 miljonit eurot) ehk 13%. Sissetulekute kiire vähenemise tingimustes oli möödapääsmatu ka vajadus vaadata kriitiliselt üle väljaminekud ning teha aegsasti otsused nende kooskõlla viimiseks kitsenenud oludega. Omavalitsuste esitatud andmetest selgub, et 2010. ja 2008. aasta võrdluses on väljaminekuid kokku tõmmatud ligikaudu 4,2 miljardi krooni (268 miljoni euro) eest. Tulude vähenemine on perioodil 2009–2010 saanud osaks ligikaudu 90%-le omavalitsustest ning pea kolmandikus omavalitsustes on see omavalitsusjuhtide arvates halvendanud teenuste kättesaadavust. Üle poolte omavalitsusjuhtide arvates ei toonud tulude vähenemine kaasa suuri muutusi kohalikule elanikule või ettevõtjale. Samas on tulude vähenemise korral iga neljas omavalitsus lõpetanud mõne vabatahtlikult võetud ülesande täitmise. Vabatahtlike teenuste nomenklatuuri on lühendanud 24% omavalitsustest, seejuures on enamasti loobutud kultuuri, spordi ja noorsootöö toetuste maksimisest. Majandamiskulude ja investeringute vähendamise tõttu on enim kannatanud teede ja tänavate seisund ning tänavavalgustus. Teede ja tänavate seisundi halvenemist ärajäänud investeringute ja hooldustööde tõttu on kriisiperioodil täheldanud 82% omavalitsustest ning tänavavalgustuse pealt on selle tööaega lühendades kokku hoidnud 66% KOVidest. 33% arvates on kulude vähenemisega halvenenud ka avalike hoonete kasutusvõimalused (näiteks on kriitilise piirini vähendatud energiatarbimist). Omavalitsuse tegevusvaldkondadest on kahel viimasel aastal kulud vähenenud absoluutsummas kõi rohkem hariduse ja majanduse valdkonnas. Probleeme rahaliste kohustuste täitmisel on kogenud kolmandik omavalitsustest. Enim on esinenud probleeme võla tähtaegse tasumisega kaupade ja teenuste hankijatele – seda on kogenud 27% KOVidest.

Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes

Riigikontroll auditeeris autode soetamist (hõlmates nii ostmist kui ka liisimist) kümnes kohalikus omavalitsuses, nende ametiasutuses või neile kuuluvas ühingu ning leidis, et üheksa auditeeritud kümnest ei olnud sõiduautode hankimisel järginud olulises osas riigihangete seadust. Samuti hindas Riigikontroll, kas auditeeritud on kajastanud liisimisega kaasnenud kohustusi kooskõlas riigi raamatupidamise üldeeskirjaga, ja leidis, et seda oli valdavalt tehtud.

Aastatel 2008–2010 maksti kõigis kohalikes omavalitsustes ja nende ühingutes autode rendimakseid ning hüvitati isikliku sõiduauto kasutamist kokku keskmiselt 6,6 miljoni euro eest aastas. Riigikontroll leidis, et kümme auditeeritud olid leppinud tihti liisingufirmade tüüppakkumustega, mis ei vastanud väljakuulutatud hanketingimustele. Olles sooritanud oste alla hankemenetluse korraldamise piirmäära, ei suutnud auditeeritud tihti põhjendada, mille alusel auto välja valiti ja kuidas kasutati ära konkurentsi. Kuna paljudel juhtudel polnud protsess ka arusaadavalt dokumenteeritud, sisaldab seesugune praktika riski, et nii mõnigi soetus sooviti teha konkurentsi välistades konkreetselt automüüjalt. Kohalikud omavalitsused ja nende ühinged olid soovinud autosid liisida valdavalt kasutusrendina, kuid ei suutnud liisinguettevõtetega läbi rääkida nii, et sõlmitud lepingud oleks vastanud täielikult soovitud tingimustele. Rahandusministeerium, kes peaks jälgima kohalike omavalitsuste finantssuutlikkust ning analüüsima selleks asjaomaseid omavalitsuste ja nende ühingute sõlmitud lepinguid, ei ole autode liisingulepingute vastu huvi tundnud. Info jõudmine Rahandusministeeriumini ei ole tagatud ka kohalikele omavalitsustele sisse seatud aruandlusega, mistõttu põhjustab autode liisimisega seotud rendiarvestus segadust.

Pärnu linnavõimu tegevus finantsseisu halvenemisel ning nõuete ja kohustuste menetlemisel aastatel 2008 kuni 2010

Riigikontroll analüüsis Pärnu linnavõimu tegevust perioodil 2008 kuni 2010 seoses linna finantsseisu halvenemisega ning hindas Pärnu Linnavalitsuse sisekontrolli toimimist finantsseisu muutustega kaasnevate riskide maandamiseks. Auditis oli vaatluse all ka linna tegevus rahaliste nõuete ja võlgade käsitlemisel, kuna finantsseisu halvenemisega on kaasnenud nõuete ja võlgade suurenemine.

Riigikontroll leidis, et linna raske rahaseisu põhjused ulatuvad osaliselt juba 2007. aastasse, kui linnavara müügiprognoosiga mindi alt ning tulude laekumisse uskudes lasti kuludel kasvada. Liigne optimism varade müügi kavandamisel on saatnud Pärnu linna ka hiljem. Auditis vaadeldud 2008.–2010.

aastal kulutas Pärnu linn püsivalt rohkem, kui teenis. See viis raskusteni võetud kohustuste tasumisel ning oli kokkuvõtvalt ka linna finantsraskuste peamine põhjus. 2009. aastal omavalitsusteni jõudnud majanduskriis pingestas linna finantsseisu veelgi ning osutas selgelt ka varasematel aastatel võetud liigsetele riskidele. 2009. aastal ületas Pärnu linna võlakoormus seadusega lubatud piirmäära ning 2010. aasta lõpus oli võlakoormus üle 80% seaduses lubatud 60% asemel. Samuti leiab Riigikontroll, et Pärnu linnas küll teadvustati probleeme seoses eelarve täitmisega perioodil 2008–2009 ning sellele reageeriti prognoose täpsustades, kuid muudatustega jäädi hiljaks ning puudjääki ei suudetud ohjata. Pärnu linna rahaliste kohustuste ja nõuete menetlemisel tuvastas Riigikontroll samuti mitmeid puudusi, mis on põhjustanud linnale esitatud arvete tasumise viibimist või on olnud takistuseks linna esitatud arvete operatiivsel sissenõudmisel. Auditis tehti Pärnu linnale töökorralduse täiustamiseks soovitusel, mida Pärnu Linnavalitsus nõustus ka ellu viima.

Airi Mikli
kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolör

1.5. Auditiaruanded, analüüsid ja vastused parlamendile

Auditid on esitatud ministeeriumide ja nende haldusalade kaupa. Kui üks audit puudutab mitme ministeeriumi valitsemisala, on see audit esitatud kõikide asjakohaste ministeeriumide ja institutsioonide juures.

Haridus- ja Teadusministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Haridus- ja Teadusministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Justiitsministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Justiitsministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse audit

Kaitseministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Riigikontrolli arvamus Balti Kaitsekolledži 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta

Kaitseministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Keskkonnaministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Keskkonnaministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Arvestus riigimetsast raiutud puidukoguste üle

Kultuuriministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Muuseumivarade arvestuse, säilimise ja kasutamise järelduit

Kultuuriministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi tegevus soojusvarustuse jätkusuutlikkuse tagamisel

Põllumajandusministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Põllumajandusministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Loomsete kõrvalsaaduste käitlemise korraldus. Järelduit

Rahandusministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Riigikontrolli aruanne riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kohta

Rahandusministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Siseministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Siseministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Sotsiaalministeerium

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Järelaudit meditsiiniseadmete soetamisest ja kasutamisest meditsiinasutustes

Sotsiaalministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Perearstiabi korraldus

Järelaudit riigi tegevusest turvalise töökeskkonna tagamisel

Välisministeerium

Välisministeeriumi 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Põhiseaduslikud institutsioonid

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Riigikantselei 2010. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Õigusaktide mõju hindamise korraldus

Riigikogu Kantselei 2010. aasta majandusaasta aruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigikohtu 2010. aasta majandusaasta aruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Õiguskantsleri Kantselei 2010. aasta majandusaasta aruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Vabariigi Presidendi Kantselei 2010. aasta majandusaasta aruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Kohalikud omavalitsused

Pärnu linnavõimu tegevus finantsseisu halvenemisel ning nõuete ja kohustuste menetlemisel aastatel 2008 kuni 2010

Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes

Tulude vähenemise mõjud valdade ja linnade tegevusele perioodil 2009–2010

Ehitustegevus kiire elanike arvu kasvuga omavalitsustes

Varia

Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2010. aastal

1.6. Personal

2011. aasta lõpus oli Riigikontrolliga teenistussuhtes 102 inimest, aktiivselt töötas 91 inimest. Üldine tööjõu voolavus aasta jooksul oli 10,5%. Varasema kolme aasta koosseisu vähenemine asendus taastumisega. Kuna finantsosakonna täiendavate ülesannete täitmiseks loodi uusi ametikohti, siis saavutas organisatsioon 2011. aasta sügisel oma endise (2007. aasta tasemel) suuruse.

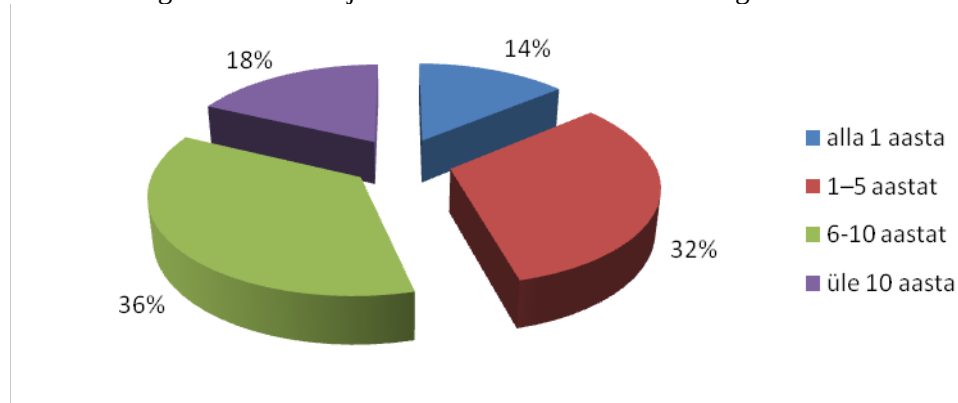
2011. aasta märksõnadeks olidki finantsauditi osakonna laienemine ning arendus- ja koolitustegevuse kohandamine töötajate auditioskuste arendamiseks parimal moel. Jätkati 2010. aastal alustatud avaliku sektori välisauditeerimise kvalifikatsioonikaval põhinevat koolitamist, et ennekõike arendada erialaselt vajalikke teadmisi ning oskusi. Euroopa sotsiaalfondi toetust kasutati kvalifikatsioonikava arendamiseks, milles osalesid kõik osakonnad ning koolituskogu.

Koolitusvõimaluste arendamiseks jätkus koostöö Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooliga. TTÜs osaleti jätkuvalt audiitortegevuse õppekava loomisel ja arendamisel.

Sise- ja väliskoolituste kogumaht oli keskmiselt 84 tundi teenistuja kohta.

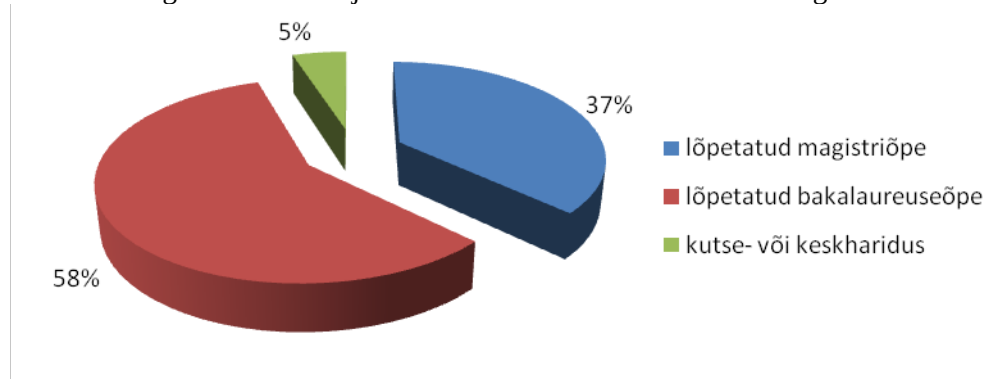
Riigikontrolli töötajate staaži ülevaade on toodud joonisel 1. Aasta jooksul teenistusse asunute suhtarv (14%) on suur just eeskätt finantsauditi osakonda loodud uute ametikohtade pärast. On oluline, et teenistussuhe on valdavalt pikem põhitegevusvaldkonna ja teenistuste juhtide rühmas.

Joonis 1. Riigikontrolli töötajate staaž 31.12.2011. aasta seisuga

Riigikontrollis on selge kõrgharidusega töötajate enamus: 94% (vt joonis 2). Neist 37% on akadeemilise kraadiga (arvestamata võrdsustatud kraade). Ainult 4%-l töötajatest ei ole kõrgharidust ja nad ka ei omanda seda. Palju on ka akadeemilist õpet magistri- või doktoritasemel jätkavaid teenistujaid: 10% töötajast on õpinguid lähiajal lõpetamas ja kaitsmas magistri- või doktoriväitekirja.

Joonis 2. Riigikontrolli töötajate haridustase 31.12.2011. aasta seisuga

Riigikontrolli soolises jaotuses on toimunud väike (5%) muutus meeste osakaalu suurenemise poole: 2011. aasta lõpu seisuga oli töötajate hulgas mehi 33% ja naisi 67%.

Töötajate keskmine vanus on 37 aastat ning suurim on 31–40-aastaste teenistujate vanuserühm (41%), sellele järgneb 21–30-aastaste teenistujate vanuserühm (32%).

Kairi Kübarsepp
personaliteenistuse juhataja

1.7. Välissuhtlus

Riigikontrollile oli lõppenud aasta intensiivse välissuhtluse aastaks, mille vaieldamatuks prioriteediks oli INTOSAI keskkonnaauditi töörühma ja selle juhtkomisjoni juhtimisega seotu. Selle aasta muud olulisemad sündmused olid EUROSAI VIII kongress Lissabonis ja Euroopa Liidu kõrgeimate kontrolliasutuste juhtide kontaktkomitee koosolek Luxembourgis, kus päevakorral oli kõrgeimate kontrolliasutuste roll majandus- ja finantskriisi oludes ning selle tagajärgede ületamisel.

Toimus Balti riikide, Põhjamaade ja Poola kõrgeimate kontrolliasutuste juhtide aastakohtumine Oslos. Riigikontroll jätkas osalemist EUROSAI ja Euroopa Liidu kõrgeimate kontrolliasutuste juhtide kontaktkomitee töörühmades ning koostöövõrgustikes üldjoontes analoogiliselt 2010. aastaga.

Riigikontrolör, peakontrolörid, direktor ja teised Riigikontrolli esindajad osalesid väljaspool Eestit 46 rahvusvahelisel üritusel: kongressil, konverentsil, seminaridel, töörühmade koosolekutel, koolitustel jm kokku 491 päeval, sh riigikontrolör 8 välisvisiidil ja direktor 19 lähetuses. Eestis võeti külalisi vastu 9 korral.

Tallinnas korraldati koos Rootsi Riigikontrolliga Kõrgeimate Kontrolliasutuste rahvusvahelisi standardeid (ISSAI) tutvustav seminar, millest võttis osa 30 esindajat 12 välisriigist. Kasahstani Riigieelarve Täitmise Kontrolli Komitee delegatsioonile tutvustati keskkonna- ja kohalike omavalitsuste ning IT-auditi korraldust. Hiina Riigikontrolli keskkonnaaudiitorid said nädala jooksul ülevaate tulemusauditi protsessist, keskkonnakaitse ja rahvusvahelise koostöö korraldusest. Nädalane koolitus korraldati ka Slovakkia Riigikontrolli finantsaudiitoritele. Ülevaade Riigikontrolli tegevusest anti külalistele Leedu Parlamendist, Gruusia Riigikontrollist ja Horvaatia peaministri kantseleist.

Osaleti INTOSAI ja EUROSAI mitmes uuringus, anti seisukohti dokumentide kavandite kohta, vastati küsimustikele avaliku sektori finantsjuhtimise ja auditi valdkonnas, tehti koostööd mitmete rahvusvaheliste organisatsioonidega (UNEP, UNFCCC).

Riigikontrollile tehti ettepanek esindada INTOSAId juunis 2012 Rio +20 konverentsil ja olla kaaskorraldaja sellele eelneval ÜRO keskkonnaprogrammi maailmakongressil, mille teemaks justitsi-, haldus- ja õigusküsimused kestliku keskkonna tagamisel. Valmistati ette INTOSAI keskkonnaauditi töörühma asjakohased materjalid ning sekretariaadi juhataja osales ettevalmistavatel koosolekutel Kuala Lumpuris ja New Yorgis.

Venemaa Föderatsiooni Kontrollikojaga allkirjastatud vastastikuse mõistmise memorandumist tulenevalt alustati kahe parallelauditi korraldamist: eelarveraha kasutamise tulemuslikkus Peipsi järve ökoloogilise seisundi parandamisel ja piiriületuspunktide moderniseerimiseks eraldatud raha kasutamise tulemuslikkus. Allkirjastati asjakohased kokkulepped ning seati eesmärgiks lõpetada mõlemad auditid 2012. aasta märtsis.

Välisministeeriumi auditi raames auditeerisid finantsauditi osakonna audiitorid Eesti välisesindusi Peterburis ja Moskvast.

Riigikontrolöri juhitud delegatsioon võttis 30. maist 2. juunini osa Lissabonis toimunud EUROSAI VIII kongressist, mille kaks peateemat olid järgmised: 1) avaliku sektori juhtide ees seisvad väljakutsed, nõuded ja vastutus ning kõrgeimate kontrolliasutuste roll selles valdkonnas ning 2) sõltumatute reguleerivate asutuste auditeerimine kõrgeimate kontrolliasutuste poolt. Riikide ülevaadete, ettekannete ja diskussioonide tulemusena anti kongressi kokkuvõttena asjakohased soovitusel tegutsemiseks kiiresti muutavas majandus- ja finantsolukorras.

Kongressil kiideti heaks EUROSAI esimene strateegiline plaan aastateks 2011–2017 ja avaldus kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatuse kindlustamise kohta. Avalduses kutsuti muu hulgas riikide parlamente ja välisministeeriume üles toetama INTOSAI initsiatiivi, et saavutada Lima ja Mexico deklaratsiooni kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatuse põhimõtte tunnustamine ÜROs. Riigikontroll on olnud pidevas kontaktis Välisministeeriumi ja INTOSAI peasekretariaadiga, et olla kursis selle

taotluse läbivaatamise käiguga ÜRO majandus- ja sotsiaalkomitees ning peaassambleel. Ka Eesti poolthäälega võetigi asjakohane ÜRO resolutsioon 22. detsembril 2011 vastu.

Kongressil valiti Riigikontroll üheks EUROSAI audiitoriks järgmiseks kolmeks aastaks.

Euroopa Liidu kõrgeimate kontrolliasutuste juhtide kontaktkomitee koosolek Luxembourgis algas seminariga, millel seekord käsitleti Euroopa poolaasta ja Euroopa Liidu majandusjuhtimise mõju Euroopa Liidu kõrgeimatele kontrolliasutustele. Põhikõnelejatena esinesid tunnustatud eksperdid Euroopa Keskpankast, Luksemburgi valitsusest, Euroopa Komisjonist. Arutati kõrgeimate kontrolliasutuste valmisolekut panustada EL finants- ja majanduspoliitika koordineerimise uute mehhanismide rakendamisse. Võeti vastu kaks olulist dokumenti: avaldus Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, Euroopa Komisjonile ning Euroopa Liidu liikmesriikidele ja valitsustele ning resolutsioon Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) välisauditit käsitleva euroala kõrgeimate kontrolliasutuste deklaratsiooni kohta. Deklaratsioonis esitati ettepanek täiendada ESM lepingu välisauditit käsitlevaid sätteid, nähes ette selle korraldamise ISSAI kohaselt. Mehhanismi audiitorkogusse peaksid rotatsiooni korras kuuluma mehhanismis osalevate riikide kõrgeimate kontrolliasutuste ja Euroopa Kontrollikoja esindajad, kogul olgu õigus iseseisvalt otsustada oma auditite (sh tulemusaudit) korraldamise ja aruannete esitamise üle jne. Otsustati moodustada töörühm, et tegeleda avaliku sektori aruandluse ja auditeerimise võimalike puudustega, mis võivad kaasneda uute mehhanismide ja instrumentide rakendamisega. Riigikontroll on asjakohase teabe edastanud ka Riigikogule ja Rahandusministeeriumile.

Kokkuvõttes on Riigikontroll jätkuvalt õigustanud teiste riikide kõrgeimate kontrolliasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonide silmis uuendusliku ja koostööalt auditorganisatsiooni kuvandit. Pikemas perspektiivis oleks aeg otsustada, millised on pärast INTOSAI keskkonnaauditi töörühma eesistuja kohustuse lõppemist Riigikontrolli uued prioriteedid välissuhtlemisel ja -koostöös Euroopas ja mujal maailmas.

Rein Söörd
välissuhete teenistuse juhataja

1.8. INTOSAI WGEA sekretariaat

Eesti Riigikontroll jätkas teist tööperioodi INTOSAI keskkonnaauditi töörühma eesistujana uue, ajavahemikuks 2011–2013 kinnitatud tööplaani alusel. 2011. aastal lisandus rühma kaks uut liiget: Bhutani ja Keenia riigikontroll. Töörühma juhtkomitee koosneb INTOSAI regioonide keskkonnaauditi töögruppide koordinaatorriikidest ning uues tööplaanis olevate projektide juhtriikidest ehk kokku 16 riigikontrollist.

INTOSAI keskkonnaauditi töörühma 2011.–2013. aasta tööplan tugineb sarnaselt eelmise tööplaaniga INTOSAI strateegilistele eesmärkidele ning selle olulisimad projektid on järgmised:

- maakasutuse ja -planeerimise korralduse ülevaateuuringu tegemine (juhtriik Maroko);
- keskkonnanõuandmete auditites kasutamise ülevaateuuringu koostamine (juhtriigid Kanada ja USA);
- keskkonna- ja jätkusuutliku arengu aruannete ülevaateuuringu koostamine (juhtriik Soome);
- ülevaateuuring taristutega seotud keskkonnaküsimustest (juhtriik Suurbritannia);
- ülevaateuuring turismi mõjust puutumatule elusloodusele (juhtriik Lesotho);
- veeteema auditeerimise juhendi uuendamine (juhtriik USA);
- keskkonnavaldkonnas pettuse ja korruptsiooni auditeerimise juhendi koostamine (juhtriik Norra);
- metsanduse ja kaevanduse auditeerimise koolitusprogrammide koostamine (juhtriigid Indoneesia ja Tansaania);
- keskkonnaauditi rahvusvahelise koolituskeskuse asutamine (koostöös India riigikontrolliga);
- WGEA kompendiumi koostamine 2012. aasta juunis toimuvaks Rio +20 konverentsiks;
- 7. WGEA keskkonnaauditi uuringu tegemine ning iga-aastane maailmas tehtud keskkonnaauditite kokkukogumine.

Keskkonnatöörühma sekretariaat korraldas 2011. aastal **kolm töörühma koosolekut**:

- Töörühma juhtkomitee 10. koosolek Marrakechis koostöös Maroko Riigikontrolliga (8.–11.03.2011). Juhtkomitee vaatas üle ning kinnitas kõikide 2011.–2013. aasta tööplaanis olevate sisuprojektide plaanid.
- Töörühma assamblee 14. koosolek ning juhtkomitee 11. koosolek Buenos Aireses koostöös Argentina Riigikontrolliga (6.–11. november 2011).

Assamblee koosolek tõi kokku 149 osalejat 55 riigikontrollist ning 6 rahvusvahelisest organisatsioonist. Koosoleku põhiteemad olid valitud ennekõike WGEA tööplaani projekte ja aktuaalseid suundumusi silmas pidades. Töö toimus WGEA uue tööplaani uurimis- ja juhendmaterjalide projekte juhtivate riikide korraldatud sessioonides. Rahvusvahelised esinejad olid kutsutud Maailmapangast, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioonist, rahvusvahelisest korruptsioonivastasest organisatsioonist Transparency International, Vannutatud Audiitorite Assotsiatsioonist ACCA ja INTERPOList. Koostööpartneritest viibisid kohal INTOSAI arenguinitsiatiivi ja ÜRO keskkonnaprogrammi (UNEP) esindajad. Üritusele eelneval päeval korraldas sekretariaat koostöös USA ja Soome riigikontrolliga 1-päevase n-ö algajate keskkonnaauditikoolituse.

WGEA juhtkomitee 11. koosoleku üheks päevakorrapunktiks oli töögrupi järgmise eesistuja valimine. Eesti Riigikontroll lõpetab eesistumise 2013. aastal, käesoleva tööperioodi lõpus. Juhtkomitee toel kiitis eesistuja heaks Indoneesia Riigikontrolli kandidatuuri, mille peab edaspidi kinnitama INTOSAI juhtnõukogu. Juhtkomitee arutas ka kõikide WGEA sisuprojektide (s.o juhendid ja uurimistööd) hetkeseisu ning julgustas juhtriike neid töid ajakava kohaselt jätkama.

Juhendid ja koostöö

Uue tööplaani sisu valguses vaatas töörühma sekretariaat aasta esimeses pooles läbi projektijuhtide abistamiseks koostatud WGEA juhendmaterjalide väljatöötamise juhendi „Guide for Project Leaders: How to Develop a Research Paper or a Guidance Material in Environmental Auditing“ ning täiendas seda uurimisprojektide juhte abistavate nõuannetega. Tööplaanis olevate koolitusprogrammide tarbeks koostas sekretariaat juhendi „Guide for Project Leaders: How to Develop INTOSAI WGEA Training Materials“.

2011. aasta vältel jätkus tihe suhtlus ja koostöö INTOSAI regioonide keskkonnaauditi töörühmadega. INTOSAI WGEA sekretariaat osales Aafrika, Euroopa ja Ladina-Ameerika keskkonnaauditi töögruppide (AFROSAI WGEA, EUROSAI WGEA ja OLACEFS COMTEMA) aastakoosolekutel, vaatlejaliikmena ka EUROSAI WGEA juhtkomitee koosolekutel. Regionaalseid töörühmi koordineerivad riigid esitasid tegevusraportid nii WGEA juhtkomitee 10. koosolekul Marrakechis kui ka WGEA assamblee 14. koosolekul Buenos Aireses. Buenos Aireses toimusid ka regionaalsete töögruppide kohtumised. Regioonide koordinaatorid alustasid mitmete WGEA 2010. aastal avaldatud juhendmaterjalide tõlkimist: OLACEFS COMTEMA tõlget hispaania keelde (koordineeriv riik Peru), ARABOSAI WGEA araabia keelde (Egiptuse koordineerimisel).

Töörühma sekretariaat tegeles aasta vältel aktiivselt mitmete **keskkonnaauditi koolitusprojektidega**:

- Koostöös Riigikontrolli tulemusauditi osakonna auditijuhi Airi Andressoniga korraldasid sekretariaadi juhataja Tõnis Saar ning vanemnõunik Tuuli Rasso 19.–27. mail keskkonnaauditikoolituse Aasia regiooni audiitoreile Tais Bangkokis ja Pattayas. Koolitus toimus Tai Riigikontrolli initsiatiivil ning Maailmapanga rahalisel toel.
- Juulis külastasid sekretariaadi vanemnõunikud Tuuli Rasso ja Kaire Kesküla Indias Jaipuris India Riigikontrolli ehitatavat keskkonnaauditi koolituskeskust, kuhu on 2013. aastaks kavandatud esimene INTOSAI WGEA keskkonnaauditi koolitus. Jaipuris arutati India koostööpartneritega projekti praktilisi ja sisulisi küsimusi. Aasta teises pooles jätkus koolitusprogrammi sisu kavandamine, moodustati projekti alamkomitee, kuhu kuuluvad Norra, Soome ja USA riigikontroll. Detsembris külastasid Riigikontrolli Norra ja Soome riigikontrolli esindajad, ühiselt visandati koolitusprogrammi esialgne kondikava.
- Septembris avalikustas sekretariaat 2010. aastal Norra Riigikontrollis koostatud kliimamuutuste auditeerimise koolitusmaterjali ning edastas selle kõigile INTOSAI regioonide keskkonnaauditi töörühmadele.

2012. aasta juunis toimub Brasiilias Rio de Janeiro **Rio +20 konverents**, kus on plaanis osaleda ja keskkonnaauditi töörühma tegevust tutvustada (sh tööplaani kohaselt koostatavat Rio +20 teemadele keskenduvat riigikontrollide kompendiumi). INTOSAI on nimetanud keskkonnaauditi töörühma konverentsil enda esindajaks. Töörühm koostas ÜRO üleskutse vastuseks arvamuse Rio +20 koonddokumendi kohta. Detsembris osales keskkonnaauditi töörühma sekretariaadi juhataja Tõnis Saar Rio +20 ettevalmistaval vahekohtumisel New Yorgis. ÜRO keskkonnaprogramm kutsus INTOSAI keskkonnaauditi töörühma sekretariaati kaaskorraldajaks Rio +20-le eelnevale üritusele *World Congress on Justice, Governance and Law for Environmental Sustainability*. Tõnis Saar võttis oktoobrikuus osa selle ürituse 2. ettevalmistavast kohtumisest Kuala Lumpuris Malaisias.

Aasta vältel osales töörühma sekretariaat veel ka teistel välispartnerite korraldatud üritustel: Tõnis Saar osales 9. rahvusvahelisel keskkonna järelevalve konverentsil, Kaire Kesküla WGEA esindajana Maailmapanga ja Soome parlamendi korraldatud ning Aafrika parlamentide liikmeile suunatud keskkonnarahastamise konverentsil. Lõuna-Aafrika Riigikontroll esindas INTOSAI keskkonnaauditi töögruppi LAVis Durbanis toimunud kiimamuutuste konverentsi COP17 raames toimunud näitusel, reklaamides WGEA sekretariaadi saadetud brošüüre ja infomaterjale.

Töörühma sekretariaat kogus üle maailma korraldatud keskkonnaauditeid ning valmistas ette 2012. aasta alul INTOSAI liikmetele väljasaadetava 7. keskkonnaauditi uuringu küsitlusankeedi. Töögrupi tegemisi tutvustav uudiskiri Greenlines ilmus augustikuus. Jätkus WGEA ja INTOSAI arenguiniitsiatiivi

regioonideülene tulemusauditi koostööprojekt, mille raames valmisid osalejariikide metsandusteemalised auditid. Oktoobris toimus AFROSAI WGEA kohtumise raames projektikohtumine, kus osales ka ekspert Rainer Kuuba. 2012. aasta juunis toimub projekti lõppkohtumine Eestis Võrus.

Iga-aastase kohustusena esitas INTOSAI keskkonnaauditi töörühma sekretariaat 2011. aasta tegevusaruande INTOSAI juhtnõukogule ning INTOSAI kogemuste jagamise komisjonile. Keskkonnaauditi töörühma eesistuja Mihkel Oviir ja sekretariaadi juhataja Tõnis Saar osalesid INTOSAI juhtnõukogu koosolekul, Tõnis Saar ka INTOSAI kogemuste jagamise juhtkomitee koosolekul.

2012. aastal korraldab INTOSAI keskkonnaauditi töörühma sekretariaat töörühma juhtkomisjoni 12. koosoleku Indias (esialgu on see kavandatud septembrikuusse), mille peaeesmärgiks on vaadata üle ja kinnitada kõikide uurimusprojektide ja juhendmaterjalide eelnõud ning vaadata üle ka teiste tööplani projektide seis. Töörühma 15. koosolek, viimane Eesti Riigikontrolli eesistumisel, on kavas pidada 2013. aasta juunis Tallinnas.

Tõnis Saar
INTOSAI WGEA sekretariaadi juht

1.9. Ülevaade tähtsamatest majandusnäitajatest

(tuhandetes eurodes)

	2011	2010	2009	2008	2007
Bilansinäitajad					
Varad aasta lõpus	142	186	163	239	239
Kohustused aasta lõpus	6 345	6 137	5 714	5 440	232
Riigieelarvesse kuuluv netovara aasta lõpus	-6 203	-5 951	-5 551	-5 111	7
Tulemiaruaruande näitajad					
Tegevustulud	34	30	3	0	1
Tegevuskulud	-4 163	-4 086	-3 890	-4 700	-3 986
Tegevustulem	4 129	4 056	3 887	4 700	3 985
Finantstulud ja -kulud	-330	-308	-279	0	0
Muud näitajad					
Töötajate keskmine arv (inimest taandatuna täistööajale)	89	83	86	96	91
Eelarve ja selle täitmise näitajad					
Eelarve tulude maht	0	0	0	0	0
Eelarve tulude täitmine	35	30	3	0	1
Eelarve kulude maht	4 343	3 828	3 725	4 543	4 105
Eelarve kulude täitmine	4 241	3 739	3 640	4 544	3 958

2007. aasta varade märgatav vähenemine on tingitud Riigikontrolli hoone, maa ning ventilatsiooni- ja jahutussüsteemi omaniku vahetusest: Riigikontroll andis need varad Rahandusministeeriumile, kes omakorda andis need Riigi Kinnisvara ASile.

Alates 2008. aastast hakati bilansipäevaks välja teenitud, kuid välja maksmata ametipensione endistele ja töö käivatele riigi teenistujatele kajastama eraldi selle riigiraamatupidamiskohustuslase bilansis, kelle juures nad vastava hüvitise välja teenisid. Varem kajastati neid Sotsiaalkindlustusameti bilansis. Sellega seoses kasvasid kohustused 4 943 tuhat eurot.

Maksukorralduse seaduse muutmisest tulenevalt kajastame 144 tuhat eurot (detsembrikuu palkadelt ülekantud maksud) nii ettemaksude kui ka kohustuste poolel. Varasemate arvestuspõhimõtete kohaselt debiteeriti maksude tasumisel kohe kontogrupi 2030 kontosid, mille tõttu bilansis ei kajastatud ei ettemakseid ega maksukohustusi.

Alates 2009. aastast on finantskulude all kajastatud eelmisel aastal arvele võetud pensionieraldiste pikaajaliselt jäägilt intressi 6% ja kohustusena kajastatakse oma töötajate riikliku vanaduspensioni suurendamist.

Erinevus eelarve tulude ja kulude täitmise aruande ning tulemiaruaruande vahel on tingitud sellest, et eelarve täitmise aruande koostamisel on kasutatud kassapõhist arvestust ja tulemiaruaruande koostamisel tekkepõhist arvestust.

Riigikontroll ei kavanda üldjuhul eelarvesse tulusid.

Tulud moodustusid järgmiselt:

- 2007. aastal oli meetme 1.4 „Haldussuutlikkuse tõstmine” mitterahaline tulu 1 tuhat eurot .
- 2009. aastal laekus EUROSAI-lt COBITi (*Control Objectives for Information and Related Technology*) seminari korraldamiseks 3 tuhat eurot.
- 2010. aastal laekus Riigikantseleilt projekti „Suurem haldusvõimekus“ alammeetme „Organisatsiooni arendamine“ toetus 25 tuhat ja INTOSAI arenguinitsiatiivilt laekus 5 tuhat eurot.
- 2011. aastal laekus Rahandusministeeriumilt projekti „Suurem haldusvõimekus“ alammeetme „Organisatsiooni arendamine“ jaoks 22 tuhat ja alammeetme „Riigikontrolli audiitorid tutvumas Suurbritannia avaliku sektori grupiauditi rakenduspraktikaga“ jaoks 5 tuhat ja õppetoetuseks 1 tuhat eurot. Lisaks laekus INTOSAI arenguinitsiatiivilt 6 tuhat eurot.

1.10. 2011. aasta tegevuskava täitmise aruanne

Strateegilised eesmärgid

1. Professionaalne ja tänapäevane auditorganisatsioon.

Indikaator 1: auditeeritute ja Riigikogu tagasiside Riigikontrolli audititele.

Sihttase 2011. aasta lõpuks: 75% auditeeritutest hindab igal aastal auditite üldist kvaliteeti vähemalt heaks.

Tegelik saavutustase 2011. aasta lõpuks: vähemalt heaks hindas auditite kvaliteeti 63% küsitletud auditeeritutest (2006. a tase oli 60%; 2007. a tase 84%; 2008. a tase 50%; 2009. a tase 71% ja 2010. a tase 70%).

Selgitus eesmärgi saavutamise kohta: Riigikontroll tegeleb aktiivselt probleemsete valdkondadega.

Indikaator 2: välised eksperdihinnangud organisatsioonile ja auditite kvaliteedile on positiivsed.

Sihttase 2011. aasta lõpuks: eksperdid hindavad Riigikontrolli tööd professionaalseks ja kvaliteetseks.

Tegelik saavutustase 2011. aasta lõpuks: 2011. aastal jätkati 2009. aastal alustatud hindamist auditiliigiti (eelkõige hinnati finantsauditeid, enamiku hinnatud auditite kvaliteeti hinnati heaks, üldhinnang audititele võrreldes eelneva aastaga oli, et kvaliteet on paranenud). Tulemusauditite hindamine on plaanis 2012. aastal.

Selgitus eesmärgi saavutamise kohta: eesmärk aidata kaasa riigi ja kohalike omavalitsuste raha tõhusamale kasutamisele on teostatud auditite ulatuses saavutatud. Väliste eksperdihinnangute tellimine on lükkunud edasi seoses eelarveraha jätkuva puudusega.

Indikaator 3: olulised Riigikontrolli auditites vm väljatoodud probleemid lahendatakse.

Sihttase 2011. aasta lõpuks: Riigikontrolli soovitustest tulenevalt on probleeme lahendatud vähemalt 50% ulatuses (sõltub auditeeritute tegevusest).

Tegelik saavutustase 2011. aasta lõpuks: Riigikontrolli soovituste 2011. aasta elluviimise tase on ca 50% (2006. a tase 30%, 2008. a tase 50%, 2009. a ei hinnatud, 2010. a tase 50%).

Selgitus eesmärgi saavutamise kohta: eesmärk on täidetud.

Indikaator 4: Riigikontroll täidab püstitatud strateegilised eesmärgid ning iga-aastase tööplaani.

Sihttase 2011. aasta lõpuks: Riigikontrolli hinnang strateegia ja tööplaani täitmisele.

Tegelik saavutustase 2011. aasta lõpuks: tööplaanis oli 39 auditit, mis olid planeeritud lõpetada 2011. aastal, tegelikult lõpetati neist 29 (74%), ülejäänud nihkusid 2012. aastasse või arvati tööplaanist välja. 2010. aasta tööplaanis oli 44 auditit, mis olid kavas lõpetada 2010. aastal, tegelikult lõpetati neist 38 (86%).

Selgitus eesmärgi saavutamise kohta: seoses inimressursi puuduse ja auditeeritavate analüüsiks vajalike andmete kättesaamise venimisega lükkusid mitme 2011. aasta lõpul valmima pidanud auditi lõpptähtajad 2012. aasta algusesse.

Indikaator 5: tööjõu voolavus.

Sihttase 2011. aasta lõpuks: tööjõu voolavus ei ületa 10%.

Tegelik saavutustase 2011. aasta lõpuks: tööjõu voolavus oli 11% (2007. a 18%, 2008. a 14%, 2009. a 19%, 2010. a 3%).

Selgitus eesmärgi saavutamise kohta: tulenevalt elavnenud tööturust ei ole Riigikontroll suutnud oma kvalifitseeritud töötajate lahkumist hoida soovitud sihttasemest allpool.

Indikaator 6: sertifitseeritud finantsaudiitorite arv.

Sihttase 2014. aasta lõpuks: Riigikontrollis töötab 6 sertifitseeritud finantsaudiitorit.

Saavutustase 2011. aasta lõpuks: Riigikontrollis töötab 3 sertifitseeritud finantsaudiitorit (2007 – 4; 2008 – 3; 2009 – 2; 2010 – 3).

Selgitused eesmärgi saavutamise kohta: audiitortegevuse seadus võeti vastu 2010. aasta alguses, kuid sellega loodud võimalus kutseeksamiks ei ole veel realiseerunud Riigikontrollist mittesõltuvalt tekkinud viivituste tõttu. Riigikontrolli audiitorid on siiski läbinud põhjaliku koolitusprogrammi, et valmistuda kutseeksamiks.

Indikaator 7: töötingimused vastavad põhiseadusliku organisatsiooni vajadustele.

Sihttase 2012. aasta lõpuks: Riigikontroll kolib uude hoonesse.

Saavutustase 2011. aasta lõpuks: uue hoone ehitust ei ole alustatud.

Selgitus eesmärgi saavutamise kohta: Riigikontrolli uue hoone ehitus on pidurdunud seoses detailplaneeringu kinnitamise viibimisega. Uude hoonesse loodab Riigikontroll kolida 2014. aastaks.

Olulised tegevused ja nende vahetud tulemused

Riigikontrolli oluliseks tegevuseks on auditeerimine. Kuna Riigikontroll on oma olemuselt vaid nõuandev asutus, kes ei teosta ise võimu, siis saab Riigikontrolli tegevuse vahetuks tulemuseks olla antud nõuanded, mis on vormistatud kas auditaruannetena, märgukirjadena või muul moel.

Planeeritud olulised tegevused, mis jäid ellu viimata

Audititöö poolelt on osaliselt seisnud jätkuvalt kaitsevaldkonna tulemusauditid. Ilmselt õnnestub need auditid siiski aastatel 2012–2013 lõpetada. Muus osas on märkimisväärseim puudus eespool märgitud Riigikontrolli auditite kvaliteedi välishindamise edasilükkamine, samuti on viibinud mitmete IT-arendustööde elluviimine. Nende tegematajätmist peamiseks põhjuseks on eelarvekärbete tõttu tekkinud ressursipuudus (nt ei olnud võimalik kiiresti leida kaitsevaldkonna auditimeeskonda lisaks audiitoreid, tuli oodata, kuni teiste audititega hõivatud audiitorid vabanevad; väline kvaliteedihindamine on küll äärmiselt vajalik, kuid samas paratamatult küllaltki ajamahukas ja kulukas ettevõtmine, mida ei ole mõistlik teha audititöö arvelt).

Ülevaade avalike teenuste kvaliteedi parandamisest ja organisatsiooni arendamisest

2009. aasta algusest on Riigikontrollis senise asutusepõhise struktuuriga 5 osakonna asemel 3 auditiliigipõhist osakonda. 2011. aasta jooksul valmis hulk olulisi auditaruandeid: Riigikontrolli aruanne riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande kohta, ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest, riigi tegevusest soojusvarustuse jätkusuutlikkuse tagamisel, arvestusest riigimetsast raiutud puidukoguste üle, perearstiabi korraldusest ning õigusaktide mõju hindamise korraldusest, ehitustegevusest elanike arvu kiire kasvuga omavalitsustes jpm.

2011. aastast on Riigikontrolli ülesandeks auditeerida kõigi riigiraamatupidamiskohustuslaste (v.a Riigikontroll) raamatupidamise aastaaruandeid. Seoses sellega loodi lisaks 10 ametikohta, mille täitmist 2011. aastal alustati.

2011. aastal jõuti peamises osas lõpule Riigikontrolli audiitorite professionaalsuse tõstmiseks ja tagamiseks loodud kvalifikatsioonikava koolituste sarjaga. Kvalifikatsioonikava koolituste läbimine tagab audiitorile avaliku sektori auditeerimiseks vajalikud oskused ja teadmised. Koolitusprogrammi

koostamisel lähtus Riigikontroll rahvusvaheliselt tunnustatud avaliku sektori audiitori sertifikaadi omandamiseks vajalike teadmiste kogumist.

Hinnang tegevuskava elluviimisele

Riigikontrolli 2011. aastal töö tulemused vastasid suuresti planeeritule. Mõningate eesmärkide täitmine on lükkunud edasi seoses ressursipuudusega.

2. RIIGIKONTROLÖRI KÕNE RIIGIKOGUS 2011. AASTAL JA PEAKONTROLÖRI ETTEKANNE EESTI JURISTIDE LIIDU KOOSOLEKUL

2.1. Riigikontrolör Mihkel Oviiri kõne Riigikogus 18. oktoobril 2011 probleemidest Eesti majanduses ja rahanduses

Lugupeetud juhataja, head Riigikogu liikmed!

Kas teate, mis vahe on optimistil ja pessimistil? Mõlemad on nõus, et $2 + 2$ on 4, aga pessimist arvab, et seda on hirmus vähe küll.

Hiljuti väitis majandusanalüütik Hardo Pajula, et 20 aastaga on Eesti keskmine palk suurenenud rohkem kui 100 korda. Kas seda on vähe või palju? Oleneb, kustpoolt vaadata.

Matemaatiliselt on tegemist muidugi tohutu kasvuga. Kui teenisite varem 2 eurot ja teenite nüüd 4 eurot, siis ütlevad optimistlikud hõiked, et palk on kahekordistunud või et kasv on olnud 100 protsenti.

Kõlab uhkelt, kui jääda vaid matemaatika juurde ja jätta tegelik elu kõrvale. Paraku pole meid ka see sajakordne kasv aidanud Põhjamaade tasemele.

Küll on aga elujärg Eestis praegu kindlasti parem kui 20 aastat tagasi. Ja hoolimata meid tabanud sügavast majanduskriisist oleks vale väita, et meil on läinud halvasti. Mu siiras soov on, et 20 aasta pärast saaks riigikontrolör Riigikogu ees sama öelda.

Minu asi ei ole olla ei optimist ega pessimist. Minu asi on olla realist. Ja realistina ma tean, et edu ei ole kunagi tulnud ega tule ka edaspidi iseenesest. Oleme edukad siis, kui meie lapsed saavad nautida muretu lapsepõlve. Kui meil on innukalt õppivad noored. Kui meil on targad ja tegusad töötajad ning tööandjad. Ja kui meie inimesed saavad väärikalt vananeda.

Võlakriisis vaevlevas maailmas on ohtlikult lihtne pidada eduks midagi muud. Näiteks vaid eelarve tasakaalu ja madalat riigivõlga. Ja mulle tundub, et see on meil Eestis juhtunud.

Ka mina ei poolda üle jõu elamist, aga eelarve tasakaalus hoidmise kõrval ei tohi unustada inimest ehk tegelikku elu. Peame vaatama, mida me tasakaalu raames kodanikele pakkuda suudame ja kas eelarvekulutustega toetame pikaajalist arengut. Ja siin näen ma mitmeid riske, mis meie kestlikku arengut ohustada võivad.

Eestlane on väga meelega ega mässa tänavatel, aga see ei tähenda, et ta oma elujärje parandamist ei oota. Vaatamata kiidetud kiirele arengule on eestimaalase ostujõud ikkagi vähem kui kaks kolmandikku Euroopa Liidu keskmisest.

Hoolimata kuulumisest rikaste riikide klubidesse peame eneselt küsima, kui rikkad me tegelikult oleme. Kas ka viie, kümne ja kahekümne aasta pärast suudab riik pakkuda turvatunnet, toetada eakaid ja abivajajaid, hariduse omandamist ja tervishoidu? Millal hakkab elujärg paranema? Millal saavad Eesti arst ja õpetaja Soome kolleegidega samaväärset palka?

Need on keerulised küsimused. Et kindlustada ilus tulevik, tuleb alustada olevikust. Ei piisa teadmisest, et ilmselt on elu Eestis paremaks läinud.

Head kuulajad!

Minu küsimus teile on: kas teate, milliste väljakutsetega Eesti silmitsi seisab ja kuidas valitsus on neid lahendanud?

Loogiline on, et pöördute vastuse saamiseks riigi tegevusaruande poole. Peenema nimega on see riigi 2010. aasta majandusaasta koondaruande koosseisus olev tegevusaruanne.

See on valitsuse info teile ja kõigile Eesti inimestele selle kohta, milliste muredega riik eelmisel aastal tegeles ja kui tulemuslikult neid lahendas. See aruanne on ehk mõnel ka juhtumisi laual, sest järgmise päevakorrapunktina asute seda arutama.

Riigikontroll vaatas süvitsi läbi viie suure ministeeriumi osad selles aruandes. Need on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Keskkonnaministeerium ja Siseministeerium. Mis selgus?

Viie ministeeriumi valitsemisalas kokku on Eestil kaks muret. Esiteks, Riigikantselei ei kinnitanud ühte eurorahaprogrammi. Teiseks, vanemlike hoolitsuseta laste arv on kasvanud.

Ei sõnagi töötusest, vaesusest, tervishoiu või majanduse konkurentsivõime olukorrast. Milliseid tulemusi saavutas riik meie kõigi raha abiga vaesuse ja töötuse vähendamisel?

Ravijärjekordade lühendamisel? Või majanduse konkurentsivõime kasvu toetamisel? Neid vastuseid te sellest aruandest ei leia.

Pean teid kurvastama, et nii ilus meie elu siiski pole. Lugu on selles, et sinna tegevusaruandesse on Rahandusministeerium valinud vaid positiivse. Need 68 eesmärki ja olulist tegevust, mis eelmisel aastal neis viies valitsemisalas saavutamata jäid, teie ette lihtsalt ei jõudnud. Ja see arv pole minu välja mõeldud. Ministeeriumid ise on selle kirja pannud.

Peale selle olen tüdinud kordamast, mida olen aasta-aastalt teie ees esinedes rõhutanud – tegevusaruanne peab olema seotud rahaga ehk sealt peab olema selgelt näha, et selleks või tolleks eraldas Riigikogu nii- ja naapalju raha. Ning sellega valitsus saavutas või ei saavutanud selle või tolle eesmärgi. Ja sealt peaks olema välja loetav ka see, et kui ei saavutanud, siis miks.

Lugupeetud Riigikogu liikmed!

Kaunis tulevik eeldab pidevat veendumist, et oleme õigel teel. Mõni arvab isikliku kogemuse põhjal automaatselt, et partei ja valitsuse kurss on alati õige ja selles pole vaja kahelda.

Tegelikkuses tähendab tuleviku kindlustamine probleemidele ausat otsavaatamist ja julget pealehakkamist. Mina ei tea, kas ja kuidas te seda valitsuse tegevusaruannet oma töös kasutate. Ja ma ei tea, mis tundega te annate valitsusele peagi uue rahakasutamissoiguse.

Ma palusin eelmist ja üleeelmist Riigikogu ja palun ka teid. Nõudke ometi valitsuselt, et nad hindaksid oma tegevuse mõju ja annaksid sellest ausalt aru. Küsige neilt, millised probleemid esinevad tervishoius, tööturul, majanduses ja inimeste hakkamasaamises. Küsige neilt, mida nad murede lahendamiseks teinud on ja milliseid tulemusi tegelikult saavutanud.

Aga heakene küll. Järgmise aasta riigieelarve eelnõu on teie kätte jõudnud ja te peate selle üle kuidagi otsustama. Vaatame siis sinna sisse.

Valitsus reklaamib 2012. aasta eelarvet kui majandusliku stabiilsuse ja tööhõive suurendamise eelarvet. Seal on ilusat statistikat, ja mul ei ole põhjust kahelda nende arvude õigsuses.

Aga viimaste aastate riigieelarveid analüüsid teeb mind murelikuks, et seadustega kinnistatud kulud on väga kiiresti kasvanud. Need on kulud, millest ei ole kerge loobuda. Need on peamiselt sotsiaal- ja ravikindlustuse kulud, mis on suurenenud kiiremini kui riigi tulud.

Kui riigieelarve tulud on viimase viie aastaga kasvanud 29 protsenti, siis fikseeritud kulud on kasvanud üle kahe korra kiiremini ehk lausa 62 protsenti. Käesoleval aastal moodustavad seadustega kinnistatud kulud ligikaudu 75 protsenti kogukuludest. Ei pea olema matemaatik, et mõista – sääraselt kasvavaid kulusid ei saa lõputult rahastada.

Ma olen kaugel arvamusest, et pensionid on Eestis liiga suured või ravikvaliteet liiga hea ning abi kättesaadav. Ja kahtlemata on suurenenud sotsiaalkulud üheks põhjuseks, miks saame öelda, et elu Eestis on paremaks läinud.

Aga minu mure on see, kust võtab riik raha fikseeritud kulude tasumiseks tulevikus.

Sotsiaalmaksust ei piisa sotsiaalkulude katmiseks juba ammu. Käesoleval aastal tuleb riigil pensionide maksmiseks leida juurde 279 miljonit eurot, aastal 2015 aga juba ligi pool miljardit eurot, mis on ligi 8 miljardit krooni.

Ma ei taha, et lugupeetud Eiki Nestor mind taas pensionäride hirmutamises süüdistaks. Kahtlemata makstakse pensione ka edaspidi.

Aga vaatame siis ka mündi teist poolt. Kui palju jääb seadustatud kulude kõrvalt raha muuks – riigi üldise ja majandusliku arengu pikaajaliseks toetamiseks? Kust võtame raha, et seadustega kinnistatud kasvavaid kulusid katta?

Head kuulajad!

Lugesin Rahandusministeeriumi suunist ministeeriumidele, kuidas aastateks 2012–2015 riigieelarvet koostada. Seal on sõna-sõnalt öeldud järgmist, tsiteerin: „Ainus arvestatav eelarveline kate uutele tegevustele on sääst ja prioriteetide seadmine.“ Tsitaadi lõpp. Seadustatud kuludega toimetulekuks on külmutatud riigi ülalpidamiskulud ja investeeringud riigi omatuludest.

Mida see suunis tähendab teistele valdkondadele? Mida see tähendab riigi pikaajalisele arengule? Riigi haldussuutlikkusele? Pöördun näiteks Haridus- ja Teadusministeeriumi eelmise aasta tegevusaruande poole.

Tsiteerin: „Piiratud ressursside ja vähendatud koosseisu tõttu tuleb kaaluda strateegiliste eesmärkide allapoole korrigeerimist.“ Ja veel: „Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamisele avaldavad mõju avaliku sektori tegevuskulude kärpimisest tulenevad haldussuutlikkuse probleemid“. Tsitaadi lõpp.

Teiste sõnadega on haridus- ja teadusminister öelnud, et tema käsutuses oleva rahaga ei suuda ta hariduspoliitika eesmärgi oodatud tasemel täita. Ja et haldussuutlikkuse probleemide tõttu takerdub euroraha kasutamine.

Probleemidest oma eesmärkide saavutamisel on kõnelenud ka teised ministeeriumid.

Need mured riigi tegevusaruandesse ehk teie ette, head Riigikogu liikmed, ei ole jõudnud. Aga need on tõsised signaalid sellest, et ministeeriumide eelarve ei pruugigi olla lõpmatult veniv kummipael, kus sisemise säästu arvel suudetakse ellu viia kõik seadustatud kohustused ja arengukavades plaanitu.

Ma palun teid, süvenege neisse signaalidesse! Sellise olukorra pikem kestmine tähendab riigi arengusse ebapiisavat investeerimist ning riigi haldusvõimekuse langust. Tegelikult kähvatab see igasuguse arengu. Eesti riik ei saa lõputult kähvutada jaanalinnu kombel pead liiva alla peites ja olulisi otsuseid edasi lükates.

Lugupeetud Riigikogu liikmed!

Valitsus on otsustanud eelarve ülejääki viia. Rahandusministeeriumi hinnangul see nelja aasta pärast sinna ka jõuab. Eelmisel aastal sai Rahandusministeerium pahaseks, et nende prognoosi liiga tõsiselt olin võtnud. Seetõttu ei taha ma täna nende uut ennustust eriti tsiteerida. Aga juhin lühidalt teie tähelepanu riskidele, mis juba järgmistel aastatel võivad riigi rahanduse seisuga halvendada. Ja minu seni kirjeldatud probleeme süvendada.

Esmalt muidugi Euroopa võlakriis ja selle mõju meile. Täna seisuga on Eesti lubanud maksta Euroopa päästefondidesse umbes 150 miljonit eurot. Lisaks oleme nõustunud käendama võlgnike laene ligi kahe miljardi euro ulatuses.

See raha tuleb meil leida siis, kui võlgnikud oma kohustusi ei täida. Ärge palun paluge mul prognoosida, kui tõenäoliselt ma seda pean. Peame aga teadvustama, et siis tuleks meil kõige halvemal juhul leida summa, mis on niisama suur kui kolmandik meie aastaeelarvest. Ja pole sugugi kindel, kas antud garantiidest piisab.

Kindel olen ma aga selles, et praegu on puudulik nende fondide auditeerimisega seonduv. Me usaldame ühele rahvusvahelisele äriühingule märkimisväärse osa Eesti riigi raha, kuid võimalust Euroopa stabiilsusmehhanismi sõltumatult ja avalikult auditeerida hetkel ette nähtud ei ole.

See on aga vajalik, et riigi raha kasutataks ka rahvusvahelistes organisatsioonides tõhusalt ning tulemuslikult. Samale seisukohale jõudsid Saksamaal veel eurosooni 14 riigi kõrgeimad auditiasutused, kes koostasid selle kohta ühisavalduse, mille koopia saadame ka Riigikogule.

Teil on võimalik teha valitsusele ülesandeks seista Eesti riigi huvide eest Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamisel ja nõuda, et auditeerimise korraldust puudutavad sätted lisataks asutamislepingusse ning korralduslikesse dokumentidesse. Loodan, et peate Eesti riigi raha kasutamise auditeerimist tähtsaks.

Head saalisviibijad!

Teine võimalik riigieelarve lisakoormus on riigi äriühingute rahaküsimised. Kas teie teate, kui palju ja milleks vajavad näiteks Eesti Energia ja Estonian Air riigilt raha?

Lugesin ühest valitsusele esitatud materjalist, et Eesti Energia on küsinud perioodiks 2012–2015 kokku 1,15 miljardit eurot, millest 150 miljoniga on teie käes olevas eelnõus arvestatud.

Mida nad selle 150 miljoniga teevad? Hiljuti ütles majandus- ja kommunikatsiooniminister: – tsiteerin – „Kui peame riigi äriühingusse investeerima maksumaksja raha, siis on põhjust küsida, mida ettevõtte vastu annab“. Tsitaadi lõpp.

Riigieelarve seletuskiri ei räägi aga sellest 150 miljonist eurost rohkemat, kui et seda kasutatakse äriühingute aktsiakapitali suurendamiseks. Ometi on see niisama suur summa, kui kulutati näiteks aastal 2006 Eesti Raudtee riigile tagasiostmiseks. Vanas vääringus ligi 2,4 miljardit krooni.

Austatud kuulajad!

Kui juba investeeringutest räägime, siis vastab tõele valitsuse väide, et aastal 2012 need suurenevad. Aga see kasv jääks olemata, kui meil ei oleks kvoodimüügi tulusid ja muid välistoetusi.

Tänavu tehakse riigi investeeringutest 74 protsenti välisrahast. Nagu ma ennist ütlesin, on riigieelarvelised investeeringud, mis ei põhine välisrahal, sisuliselt külmutatud. Need suurenevad järgmisel aastal vaid 3 miljoni euro võrra.

Kõigist järgmise aasta riigieelarve kuludest tasutakse ligi viiendik välisrahast. Näiteks Keskkonnaministeeriumi kuludest kaetakse lausa 80 protsenti välisrahast. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kuludest moodustab välisraha 44 protsenti.

Kuigi me seda avalikult tunnistada ei taha, sõltume eurorahast ja peame ausalt silma vaatama sellest tulenevatele probleemidele. Mul on siin kaks suuremat muret.

Esiteks. Kas me käime selle rahaga ümber nii, nagu see oleks meie enda majanduse raskelt teenitud tulu? See tähendab, kas me mõtleme oma investeeringud läbi? Kas valime välja kõige vajalikumad? Kas arvestame ka nende edaspidiste ülalpidamiskuludega?

Riigikontrolli hiljutine audit näitas, et vähemasti Kultuuriministeeriumi valitsemisalas pole see mõtlemine selline olnud. Näiteks on umbes 90 protsenti Kultuuriministeeriumi viimase nelja aasta eelarvekasvust läinud selleks, et katta investeeringute mõjul lisandunud tegevuskulusid ja laenukohustusi.

Teiseks. Mind teeb murelikuks nende valdkondade tulevik, mis praegu sõltuvad väga oluliselt tõukefondidest. Kohe tean nimetada näiteks keskkonnainvesteeringuid, täiendus- ja ümberõpet, ettevõtlustoetusi, teaduse rahastamist.

Välisraha häda on, et seda ei saa paindlikult kasutada. Ja välisraha voo jätkumise peale ei saa tulevikus kindel olla. Minu küsimus on, kas oleme valmis välisraha kadumiseks või vähenemiseks mitmes valdkonnas? Kardan, et kriisiajal on tõukefondide raha pugenud ka meie igapäevakulude sekka, millest ei saa nii kergelt loobuda. On ju näiteks aastaid aidanud tõukefondid täita teeseadust, rahastades teehoidu.

Te muidugi ütlete, et euroraha ju ei kao. Tõepoolest, kriis rasis meid piisavalt palju, et ilmselt saame ka aastal 2014 algaval eelarveperioodil pea sama palju raha, kui meie käsutuses praegu on. Aga siin on üks risk – Euroopa Komisjon on kaalumas rahastamispõhimõtete muutmist selliselt, et liikmesriik peaks valima vaid vähesed prioriteedid, kuhu raha suunata.

Kui süsteem muutub vähesete prioriteetide põhiseks, tuleb paljudes valdkondades rahastamist oluliselt vähendada või suunata sinna riigi n-ö oma raha. Kas oleme selleks valmis ja suudame tagada, et seni eurorahast makstud riigi igapäevaülesannete täitmine ei kannata?

Head kuulajad!

Olen pikalt rääkinud riigi jätkusuutlikust arengust ja riskidest, kuid pean tunnistama, et minu mure süveneb veelgi seal, kus Rahandusministeeriumi prognoos lõpeb.

Ei tule vast kellelegi üllatusena, et Eesti riigi rahvastik vananeb ja väheneb. Statistikaamet, Eurostat ja teised prognoosijad näevad küll temposid veidi erinevalt, kuid keegi ei näe rahvaarvu kasvu.

Kindlasti te teate, et töökäte osakaal ühiskonnas on praegu oma kõrgeimal tasemel. Aga olukord hakkab kiirelt halvenema. Aastal 2025 on meil umbes 80 000 tööealist inimest vähem kui praegu.

Vananev ja vähenev rahvastik mõjutab väga oluliselt nii riigi tulusid kui ka kulusid. Ühelt poolt kasvavad sotsiaalkulud veelgi, teisalt hakkab nappima majanduse tootlikkuse ja riigi tulude tõstmiseks vajalikku kvalifitseeritud tööjõudu.

Vajalike inseneride koolitamisega on probleeme juba praegu. Riigikontrolli auditid on näidanud, et üldharidussüsteem ei suuda loodus- ja täppisteadusi edasi õppivaid abituriente piisavalt ette valmistada. Samuti ei ole ümber- ja täiendusõppesüsteem suunatud kutseoskuste täiendamisele või uue kutse omandamisele. Õpilaste arv väheneb tulevikus aga kiirelt.

Räägitakse, et eesti keele ja kultuuri säilimiseks on vaja vähemalt miljon inimest. Huvitav, mitu töötajat on tarvis majanduse ja riigi teenuste töökorras hoidmiseks? Kas näiteks aastal 2020 on töötajate arv ja nende tootlikkus piisavad, et maksta ära riigi arved, õpetajate palk ja pensionäride pension ning vaadata lootusrikkalt tulevikku?

Demograafilised protsessid mõjutavad otseselt ka kohalikke omavalitsusi ja nende võimalust teenuseid pakkuda. Julgen öelda, et siin on otsustamatuse ja mõne inimese isiklike seisukohtade domineerimise tõttu rong jaamast juba väljunud.

Me ei too enam tagasi maalt lahkunud noori kriitilise piirini hõrenenud valdadesse. Ettevõtja ei loo sinna töökohti, sest kvalifitseeritud töökäsi sealt ei leia ja omavalitsusel pole ettevõtet millegagi ka toetada. Mõnel pool ei leia enam ka hommikuti mittevärisevaid töökäsi. Huvitaval kombel on ka ettevõtjad sellest pigem vaikinud ja viinud oma tootmise mujale, selle asemel et valitsuselt tegutsemist nõuda.

Ettevõtja vajaks võib-olla maad, aga omavalitsusel pole seda anda, sest omandireformi lõpuleviimisel ei ole riik suutnud otsustada, milline on omavalitsuste maavajadus. Usalduskriis ei luba reformimata maad omavalitsusele anda, sest ettevõtlus ei olevatki omavalitsuse ülesanne.

Mis üldse on omavalitsuse ülesanne? Ega sedagi nii täpselt tea, kuigi Riigikohus on juba 2010. aasta märtsis öelnud, et olukord, kus ülesanded on omavalitsuslikeks ja riiklikeks jagamata, on põhiseadusevastane.

Segaduse vilju näeme tegelikkuses. Riik ei saa aktsepteerida, et omavalitsus jätab talle pandud ülesande täitmata või pakub teenust kvaliteediga, mis kõigub olematu ja rahuldava vahel. Seni ei ole paraku soovitud otsustada, millist teenuse taset võib põhiseaduse järgi garanteerituks pidada.

Kõikuva teenusekvaliteedi üheks põhjuseks on see, et kaks kolmandikku omavalitsustest saab kogu maksutulust 13 protsenti, ülejäänud kolmandik saab aga oma arenguks kasutada 87 protsenti. Seejuures peavad nii ühed kui ka teised täitma täpselt samu ülesandeid. Aga et midagi pole ette võetud, siis ilmselt ei näe te siin probleemi. Mina küll näen.

Haldusreform on üks neist reformidest, mille vajalikkust olen alates 2006. aastast kõigis oma kõnedes rõhutanud. Mu seisukohad ei ole muutunud ja oleks juba tragikoomiline neid täna jälle pikemalt üle korrata. Äsja teie ees esinenud õiguskantsler tegi asja taas nii-öelda puust ja punaseks.

Aga kui otsustajatel ei ole tahet ega julgust vajalikke reforme teha ning nende vajadust tunnistada, siis pole midagi parata.

Austatud Riigikogu liikmed!

Kiites heaks võlakriisi päästepaketid, olete andnud nõusoleku panustada suuri summasid euro püsimajäämiseks. Palun olge innukad ka Eesti rahva ja riigi püsimajäämise kindlustamisel!

Mõelge sellele, mitu töökätt on Eesti riigi toimimiseks vaja ja mida need töökäed peavad oskama teha. Mõelge sellele, kuidas järeltulevale põlvele konkurentsivõimeline haridus anda. Ja mõelge ka sellele, kuidas tulevikus pakkuda vanurile väarikat tuge. See on teie põhiseaduslik kohustus.

Peame ausalt otsa vaatama meie kestlikku arengut ohustavatele muredele. Nagu näeme, jätkub neid nii lähematesse kui ka kaugematesse aastatesse.

Tuleb igati toetada majanduse tuluteenimisvõimet ja vaadata üle kõik riigi suuremad kulukohad. Peame välja selgitama, kas meie suuremad kuluvaldkonnad – nagu sotsiaalkaitse, tervishoid ja hariduskulutused – täidavad oma eesmärgi ja kas raha kasutatakse seal võimalikult targalt.

Ma kardän, et seadustatud kulusid üle vaatamata ei jätku meil nendeks ühel hetkel lihtsalt enam raha. Või jäävad soiku arengusse panustavad investeeringud.

Et suudaksime oma riiki tulevikus ülal pidada, on vaja struktuurseid reforme. Meil on vaja haldusreformi.

Lugupeetud kuulajad!

Hiljuti ütles üks Riigikogu liige Riigikontrolli audiitoritega kohtudes, et riigikogulase isemõtlemine ja valitsuse otsuste ümbertegemine tähendaks ju midagi mässulaadset.

Mina nimetaksin seda küll hoopis aruteluks, rahvaesindaja rolli auväärseks ja tegelikuks kandmiseks. Loodan, et Riigikontrolli aastaülevaatest leiate ainekandjate aruteludeks küll. Ja kes ei viitsi lugeda, siis siin on ka hulganisti pilte.

Soovin Riigikogu uuele koosseisule jõudu ja mõistust! Täna tähelepanu eest!

2.2. Riigikontrolli kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolöri Airi Mikli ettekanne Eesti Juristide Liidu aastapäevale pühendatud kõnekoosolekul „Korruptsiooni ilmingud. Kas iga riigihange lõpeb uurimisorganites? Avalikkusele suunatud teave ja sõnumid“

Austatud Eesti Juristide Liidu liikmed, lugupeetud külalised!

Õnnitlen teid Eesti Juristide Liidu tähtpäeva puhul! Huvitav on seda teha intrigeeriva teema käsitlemisega.

Möödunud kuul oli Riigikontrollil tähtpäev. Kohalikke omavalitsusi auditeerival osakonnal täitus viis aastat sellest, kui laiendati nende pädevust kontrollida omavalitsuste raha kasutamise seaduslikkust. Selle aja jooksul oleme omavalitsustes teinud kümnete kaupa auditeid. Rohkem kui aasta tagasi valmis ühena teiste seas auditaruanne, milles on käsitletud korruptsiooni ennetamist omavalitsuste töökorralduses.

Ettearvamatult on selle auditi tagasiside erinenud kõigist ülejäänutest. Eriti on omavalitsused, nende koostöökogud, aga ka muud sihtrühmad palunud Riigikontrolli kordi ja kordi seda teemat tutvustama oma kõikvõimalikele üritustele. Tunnistan, et mul on tekkinud küsimus, miks just selle teemaga soovitakse tähistada oma pidulikke kokkusaamisi. Olen seda endale selgitanud nõnda, et kodanikuühendused, ühiskond tervikuna on otsustanud ise kasvada ja ühiskonnana areneda. Kui käsitleda korruptsiooniilminguid laiemas võtmes, ähvardavad need demokraatia põhimõtete püsimist.

Käsitlen täna korruptsiooniilmingud ja nende ennetamist Riigikontrolli pilgu läbi.

Kui teha väike tagasivaade põhjustele, miks Riigikontrolli kontrollipädevust 2005. aastal laiendati, tuleb meenutada aruannet, mida Euroopa Nõukogu juurde moodustatud korruptsioonivastaste riikide ühendus (GRECO) Eesti kohta tegi. Aruandes on juttu kohaliku omavalitsuse puudulikkuse kontrollisüsteemist. **Omavalitsus on aga inimesele sageli esimeseks ja kõige lähedasemaks kokkupuuteks avaliku sektoriga ning mõjutab omakorda tema usku riiki.** Riigikontrolli kontrollipädevuse laiendamisega soovis riik vähendada korruptsiooniriski ning avalikustada võimalikud korruptsioonijuhtumid.

Korruptsiooniteematika käsitlemisel on kaks poolt: korruptsioonile on paljuski võimalik reageerida alles tagantjärele ning korruptsiooniohtu ennetada õiguslikult siduvate normidega on keerulisem.

See on ka auditi eripäraks – suures osas on tegemist seljataha vaatamisega ja tagantjärele tark olemisega. Eesmärk on veada välja tuua ja nende põhjused kõrvalda.

Kuna korruptsioon on varjatud, on meie eesmärk muuta väärkäitumine tõhusate sisemiste protseduuride tõttu võimatuks, tuua (otsustus-) protsesside võimalikud nõrgad kohad välja, muuta protsessid läbipaistvaks ja kontrollitavaks. Tõsi, kuna Riigikontrolli ainsaks vahendiks on tuua kitsaskohad avalikkuse ette ja teha nende parandamiseks soovitusi, eeldab olukorra paremaks muutumine juhtide huvi ja soovi.

Korruptsiooni olemusest arusaamiseks on tähtis selle mõiste. Kuna see, mida korruptsiooni all mõistetakse, on kultuuriliselt spetsiifiline ja erineb riigiti, on korruptsiooni üheselt defineerida keeruline. Üldiselt on korruptsioon poliitiliste või täitevvõimu ametnike selline käitumine, mis

on avalike huvidega vastuolus. Korruptsioonist saame rääkida juriidilises, majanduslikus ja eetilises tähenduses.

Korruptsioon on seadusandja kehtestatud reeglitest üleastumine. Need reeglid on aga vaid miinimumstandardid. Lisaks tuleb ametnikel iga päev teha valikuid eetilisel tasandil, kus nad on rollikonflikti olukordades ja diskretsiooniõiguse rakendamisel peavad oskama hinnata eetilisi vastuolusid, omama teadmisi ja oskusi neid vältida või lahendada. Ühiskonna jaoks näitab korruptsioonist arusaamine küpsust: korruptsioon on see, mida avalikkus korruptsiooniks peab.

Auditites tehtud tähelepanekute põhjal väidan, et seadusandja kehtestatud standardid või vähemalt nende rakenduspraktika peab muutuma selgemaks ja arusaadavamaks. Ametniku ja avalikkuse jaoks peab **piir lubatu ja lubamatu vahel olema selge ja mõistetav**. Olen kogenud avalikkuse hämmeldust, kui ametiisiku tegu on avalikkusele tajutav isiklike huvide esileseadmisenä, kuid formaalselt ei ole seadusandja sellist tegu sõnaselgelt keelanud.

Või võtame Riigikontrolli viimasel ajal väljatoodud näite, kus suurinvesteeringu tarvis rakendati kulukat laenuskeemi ning rikuti sellega riigieelarve seadust, kuid samas ei ole selline tegu karistatav. Kummastav on, et osa ühiskonnast asus juhtumit kaitsma väitega, et muidu oleks õiged asjad tegemata jäänud. Olen sellise hinnangu üle kurb. Õiged asju tuleb ikka ka õigesti teha.

Korruptsiooni saab kaudselt piirata ka tsiviilõiguslike meetmetega. Selleks on revisjoni- ja raamatupidamisvahendid, võimalus tunnistada korruptiivsed lepingud tühiseks, kontrollida ebaselgeid tehinguid ja kulutusi õigel ajal. Mis seda takistab: madal (äri-) kultuur, ametiasutuste ja erafirmade otsustusmenetluste läbipaistmatus, hirm kaotada aega ja raha.

Nüüd siis riigihangetest

Kuidas kindlaks teha, kas spetsiifiliste valdkondade piiratud arvul asjatundjatel on tegelik mõju hanketingimuste väljatöötamisele? Teame, et nõustajaid, eriti aga keerulisemate hangete jaoks, on vähe. Risk, et asjatundjate huvide olemasolu eiratakse või halvimal juhul mängitakse kokku, on tõenäoline.

Oleme korduvalt tuvastanud, et hankelepingud sõlmitakse enne, kui edukaks tunnistamisest on 14 päeva möödunud. See on ajal, mille jooksul huvitatud isikutel peab olema võimalus asja vaidlustada. Lausa pooled auditeeritud olid muutnud hankelepingut ilma pakkumismenetlust korraldamata.

Kui auditeeritud omavalitsused tellisid ehitustöid, mis jäid alla hankemenetluse piirmäära, ei pidanud nad alati läbirääkimisi vähemalt kolme pakkujaga. Enamasti oli valdades ja linnades riigihangetega tegelevatel ametnikel nimekiri pakkujatest (valdavalt kohalikud ettevõtjad), kellele saadeti pakkumiskutsed. **Näiteks X vallas osalesid auditeeritud perioodil kõikidel alla piirmäära jäävatel ehitustööde riigihangetel samad pakkujad, kusjuures edukaks tunnistati alati üks kahest ühele ja samale isikule kuulunud ettevõttest.**

Riigihangete valdkonda läheb otsapidi ka näide, kus vallavolikogu võttis vastu otsuse sõlmida vallavanema firmaga rendileping maksumusega 7000 krooni kuus, et kasutada firma autot vallavanema ametiautona (otsuses on toodud ka **auto mark, registreerimisnumber ja tehasetähis**). Auto rentimiseks vallavalitsus hanget ei korraldanud. Oma vastuses auditoriandele kirjutas vallavanem, et ainus, mida konkreetses küsimuses saab konstateerida, on see, et volikogu otsustas ja vallavalitsus täitis otsust. Tema põhjenduse järgi sooviti

rendileping sõlmida **konkreetselt** auto kasutamiseks, et hoida valla raha kokku. **Lepingu allkirjastajat volikogu ei määranud, selle allkirjastas abivallavanem.** Korruptsiooniohtliku olukorra lahendamise reegleid tundmata pidas vallavanem mõttetuks väitlust Riigikontrolliga teemal, kas abivallavanemal oli volitus. Ta jäi seisukohale, et abivallavanemal on õigus lepinguid allkirjastada ja selleks annab talle õiguse põhimäärus, mitte volikogu.

Leian, et ennekõike tagab just **ühiskonna tauniv suhtumine** korruptsiooni vähenemise. Selle suhtumise kujunemine nõuab suurt teadlikkust ning üleöö muutusele loota ei saa.

Seda, et muutumine võib võtta aega, isegi väga kaua aega, saab kinnitada järgmiste näidetega, mis võivad tunduda tuttavlikud.

„Me seisime, nagu me oleme alati seisnud, inimeste eest, kes tõid meile võidu. /.../ kui meie saame võimule, siis vallandame ametist kõik meie-vastased, keda seadus vähegi lubab vallandada. Ma tean, et ka avaliku teenistuse kelmused takerduvad põhikirja taha, aga /.../ asja nüüd põhikirjast, kui mängus on sõbrad.“

VÕI

„Minu partei on võimul ja võtab linnas ette hulga avalikke rajatisi. Ütleme, et minu kõrva jõuab kuuldus, et teatud paika rajatakse uus park.

Näen võimalust ja kasutan selle ära. Lähen mainitud paika ja ostan naabruses nii palju maad, kui saan. Seejärel teeb juhatus plaani avalikuks ja kõik tormavad krabama minu maad, millest enne keegi ei hoolinud. /.../ Või oletagem, et ehitama hakatakse uut silda. Saan vihje ja ostan alal, kuhu tuleb silla juurdepääsutee, nii palju kinnisvara kui võimalik. Hiljem müün selle kasuga maha ja viin jälle raha pank. /.../ See on aus tehing, mille järele ma aasta otsa päevast päeva ringi vaatan.“

Need on üleeelmise sajandi lõpus Ameerika suurlinnades tegutsenud ja valitsenud poliitiku Plunkitti mõtted. Muuseas, seda Loomingu Raamatukogu väljaannet ei ole enam väga kerge soetada, see on peaaegu otsas.

Näide, mis otsaga jõudnud XXI sajandisse, on kohtuprotsess ekspresident Jacques Chiraci üle, keda süüdistatakse korruptsioonis. Ta võttis **Pariisi meerina linna palgale seitse inimest, kes tegelikult töötasid tema erakonna heaks.**

Le Figaro süüdistas Chiraci karistusseadustiku rikkumises järgmistes aspektides: art 314 järgi on Chirac kuritarvitanud usaldust (seisneb vara, hüve eesmärgipäratus kasutamises), mille eest võib saada karistuseks kümme aastat või 1,5 miljonit eurot trahvi, kui teo on toime pannud kohtunik või avaliku võimu teostaja oma ülesannete käigus; art 432–12 mõistes on Chirac viinud ellu ebaseaduslikke huve (saanud kasu teiselt isikult oma ülesannete täitmise käigus), karistus 5 aastat või 75 000 eurot; art 433–4 mõistes on Chirac kahjustanud avalikku vara (võimu kuritarvitamine kaudu).

Palun seda mitte võtta üleskutsena kriminaliseerimise hoogustamiseks.

Veel probleemidest

Alustame sellest, kellele seaduse keelud mõeldud on. Praktika näitab, et ametiisiku määratlemine omavalitsustes on omavalitsuste otsustada ning enamasti formaalne. Formaalsusega kaasneb aga piiritu fantaasia. On omavalitsusi, kus ametiisikuteks on kõik ametnikud, ilma et nende töö oleks otsuseid langetada või neid sisuliselt ette valmistada. Ametiseisundi olemasolu sisuliselt ei analüüsita ja tulemuseks on hulk korruptsioonivastase seaduse rikkujaid, sest leidub ametnikke, kes tegutsevad pahaaimamatult erasektori juhtorganites.

Teine äärmus on ametnikud, keda ka tegeliku võimu olemasolu korral ei ole ametiisikutena määratletud. Tihti on sellised otsused sündinud seoses majanduslike huvide deklaratsiooni ehk MHD esitamisega. Näiteks on üks vallasekretär andnud selgitusi KOVi kohta, kus MHD esitamise kohustus hõlmas kõiki ametnikke: „MHD esitamise kohustus kutsub ametnikke moraalselt korrale. Mina MHD esitamise kohustusega isikute ringi ei vähendaks.“ Ta oli MHDga seoses mõelnud neile välja seadusest erineva eesmärgi.

Samas tegutseb osa sarnastes rollides ja maksumaksja raha kasutamise üle otsustavaid omavalitsuste juhttasandi inimesi erinevates raamides. Räägin siin näiteks ametite *versus* hallatavate asutuste juhtidest. Mõõnan, et probleemi saab lahendada ka avaliku teenistuse reformi kaudu, kuid praegune ATSi eelnõu seda probleemi ei kõrvalda.

Näiteid avaliku hüve kasutamisest ja omavalitsuse suhtumisest

Riigikontroll tuvastas, et vallavanem on vallale kuuluva kütusekaardiga soetanud kütust isikliku sõiduauto tarbeks, mida väidetavalt kasutatakse ka ametisõitudeks. Kuna ametisõitudeks kasutamise kohta arvestus puudus, ei ole võimalik veenduda, milleks kütust kasutati. Ainuüksi 2006. aastal oli vallavanem soetanud sellisel viisil kütust ca 37 000 krooni väärtuses. Riigikontrolli hinnangul on vallavalitsusele kuuluvat kütusekaarti kasutades kujunenud olukord, mis võib viidata valla raha sihipäratule kasutamisele.

Riigikontroll soovitas volikogul kontrollida, kas ametiautode kütusekuluks kavandatud raha on kasutanud õiguspäraselt ja otstarbekalt. Vallavolikogu oli aga seisukohal, et valla raha ei ole kasutatud sihipäratult.

Ühe teise auditi käigus selgus, et vallavanem ja abivallavanem on osutanud vallavalitsusele vallavanema isikliku sõiduautoga füüsilisest isikust ettevõtjatena transporditeenust. Seesuguse transporditeenuse eest oli tasutud kokku ca 100 000 krooni, igas kuus tasutud summad olid olnud **suuremad kui isikliku sõiduauto kasutamise hüvitise piirmäär, mille puhul hüvitist tulumaksuga maksustada ei ole vaja.**

Otsuste tegemise kohta huvide konflikti olukorras võib audititest tuua sellised näited: vabade põllumajandusmaade kasutusvaldusse andmine või teenindusmaa määramine volikogu liikmega seotud ühingule; toetuse määramine või vallavara tasuta kasutada andmine MTÜdele, mille juhatusse volikogu liige kuulus.

Tuvastasime küll rikkumisi, kuid väikeste omavalitsuste toimimisel ei pruugi enesetaandus välistada otsuste tegemist kellegi kitsamas huvis, sest huvid on niigi teada ja neid arvestatakse. Omavalitsustes oleme kuulnud väiteid, et selleks ma lasingi ju ennast volikokku valida, vajalik ongi soosida kohalikku ettevõtjat, teised kõrvale tõrjuda.

Leian, et **ametiisiku seotus mõne eraõigusliku ühingu tegevusega ei ole iseenesest probleem, kuid võib probleemiks muutuda, kui ei teadvustata kohustust hoiduda keelatud tehingutest.** Risk on seda suurem, mida sagedamini selline ühing on omavalitsuse partneriks. Riigikontrolli analüüsitud andmete põhjal oli Eesti omavalitsuste volikogu ja valitsuse liikmete ning ametnike hulgas märkimisväärsel arvul neid, kes on seotud mõne eraõigusliku ühingu tegevusega: ollakse ühingu juhatuse või nõukogu liige või aktsionär, osanik.

Kirjeldatud seos oli **ca 2800 omavalitsuses hõivatud isiku ja ca 4500 ühingu** vahel. Omavalitsusjuhi või teenistuja osalusel juhitud ühingute arv piirdub enamasti ühega. Samas on mitme ühingu juhtimises osalemine rohkem omane vallavanematele ja linnapeadele (69% juhtudel) ning valla- ja linnavolikogu liikmetele (57% juhtudel). Arvestus ei hõlma omavalitsuse osalusega ühinguid.

Mida saaks ette võtta? Mõjus oleks luua korruptsiooni vältiv töökorraldus. Tegelik elu näitab aga, et korruptsiooniriske maandava töökorralduse loomine ei ole omavalitsustes eesmärk, selline süsteem ei ole juhtide jaoks teadvustatud prioriteet, esiplaanil on selgelt igapäeva üksiktegevused. Näiteks on omavalitsustes päris sagedane ka järgmine praktika. Volikogu revisjonikomisjon koosneb eranditult linnas võimu teostava valimisliidu liikmetest ning head demokraatlikku tava kaasata revisjonikomisjoni ka opositsiooni esindajad ei järgita.

Mitmes auditeeritud omavalitsuses avaldasid ametnikud arvamust, et piirangutest kinnipidamise kontrollimine ei ole neil eraldi toiminguna vajalik, kuna nende arvates on juhtkonnal asutuse väiksusest tingituna ametnike tegevusest niigi piisavalt hea ülevaade. Leiti samuti, et ametiseisundi kuritarvitamine ei olegi väikeses asutuses võimalik. Riigikontroll jäi siiski teisele arvamusele, sest auditi tulemustest selgus, et väiksemad omavalitsused ei ole korruptsioonihust vabamad.

Kummastavaid olukordi oleme kohanud ka omavalitsuse rahast toetuste maksmisel. Kui volikogu oligi reeglid loonud, leidis praktikas väga palju nn erikohtlemise juhtumeid. Ametnikud viisid tihti toetuste maksmise poliitikat ellu tava, sisetunde või mitteformaalsete kokkulepete alusel. Harvad polnud huvide konfliktiga seotud juhtumid, kus taotleja hindas otsustajana iseenda taotlust. Ühes vallas, kus toetuste andmise kord puudus, maksis raamatupidaja külaseltsidele eelarves ettenähtud summa piires arveid vallavanema käsul.

Minu ettekanne ei ole sellest, kuidas pabereid õigesti vormistades teha nii, et korruptsioon saaks teise rüü. See on vajadusest muutuda, muutuda enda sees.

Enn Soosaar on öelnud, et demokraatlikku ühiskonnakorraldust ei ole võimalik tekitada deklaratsioonidega, ka mitte ühiselt väljendatud tahtega hakata teistmoodi elama. Demokraatiasse ei astuta, demokraatiasse kasvatakse.

„Aga kuidas parandada kombeid, mida kirja pandud ei ole, see on probleem. Pool demokraatiamängust seisneb just selles, et enamus teab, et nii ei tehta, ja kui keegi teeb, siis teda enam ei valita.” Seda on ütelnud Andres Tarand.

3. RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

Bilanss

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	31.12.2011	31.12.2010
Varad			
Käibevara			
Muud nõuded ja ettemaksed	4, 5	112	143
Käibevara kokku		112	143
Põhivara			
Materiaalne põhivara	6	28	40
Immateriaalne põhivara	7	2	3
Põhivara kokku		30	43
Varad kokku		142	186
Varade ja kohustuste vahe		6 203	5 951
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Võlad hankijatele	5	3	10
Võlad töövõtjatele	5	268	239
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	3, 4, 5	116	101
Eraldised	5, 8	298	285
Lühiajalised kohustused kokku		685	635
Pikaajalised kohustused			
Eraldised	5, 8	5 660	5 502
Pikaajalised kohustused kokku		5 660	5 502
Kohustused kokku		6 345	6 137
Netovara		0	0

Tulemiaruanne

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	2011	2010
Tegevustulud			
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks		34	30
Tegevustulud kokku		34	30
Tegevuskulud			
Antud toetused	9	-1	-1
Tööjõukulud	10	-3 180	-3 022
Majandamiskulud	11	-841	-873
Muud tegevuskulud	12	-121	-135
Põhivara amortisatsioon	13	-20	-55
Tegevuskulud kokku		-4 163	-4 086
Tegevustulem		-4 129	-4 056
Finantstulud ja -kulud			
Intressikulu	8	-330	-308
Aruandeperioodi tulem		-4 459	-4 364
Siirded	14	4 459	4 364

Rahavoogude aruanne

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	2011	2010
Rahavood põhitegevusest			
Tegevustulem		-4 129	-4 056
Korrigeerimised			
Põhivara amortisatsioon	6, 7, 13	20	55
Kokku korrigeeritud tegevustulem		-4 109	-4 001
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus		31	-46
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus		-122	107
Kokku rahavood põhitegevusest		-4 200	-3 940
Rahavood investeerimisest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel	6, 7	-7	-32
Kokku rahavood investeerimisest		-7	-32
Rahavood finantseerimisest			
Rahalised siirded	14	4 207	3 972
Kokku rahavood finantseerimisest		4 207	3 972
Puhas rahavoog		0	0
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul		0	0
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul		0	0
Raha ja selle ekvivalentide muutus		0	0

Netovara muutuste aruanne

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	Kokku
Saldo 31.12.2010		-5 551
Muutused arvestuspõhimõtetes		-1
Siire tulemi elimineerimisest	14	-399
Kokku muutused		-400
Saldo 31.12.2010		-5 951
Siire tulemi elimineerimisest	14	-252
Kokku muutused		-252
Saldo 31.12.2011		-6 203

Real „Muutused arvestuspõhimõtetes“ on kajastatud pensionieraldiste arvelevõtmine.

Riigieelarve täitmise aruanne

(tuhandetes eurodes)

Klassi- fikaatori kood	Nimetus	2011. a esialgne eelarve	2011. a lõplik eelarve	2011. a tegelik eelarve täitmine	Tegelik täitmine miinus lõplik eelarve	Üle viidud 2012. aastasse
		A	B	C	C-B	D
Tulude laekumine						
35	Saadud toetused	25	35	35	0	0
Tulude laekumine kokku		25	35	35	0	0
Kulude tasumine						
15	Materiaalsete ja immateriaalsete varade soetamine ja renoveerimine	-4	-8	-8	0	0
4	Eraldised	-285	-285	-264	21	0
50	Tegevuskulud	-3 957	-4 050	-3 969	81	81
Kulude tasumine kokku		-4 246	-4 343	-4 241	102	-81
Riigikassast saadud siirded				4 230		0
Riigikassale üle antud siirded				-25		0
Raha ja selle ekvivalendid aasta lõpus				0		0

2011. aasta toetustest laekus Rahandusministeeriumilt projekti „Suurem haldusvõimekus“ alammeetme „Organisatsiooni arendamine“ jaoks 22 489 eurot ning alammeetme „Riigikontrolli audiitorid tutvumas Suurbritannia avaliku sektori grupiauditi rakenduspraktikaga“ jaoks 5434 eurot ja õppetootuseks 1467 eurot. Lisaks laekus 6048 eurot INTOSAI arenguinitsiatiivilt.

Eelarve kassalise täitmise aruanne ei ole võrreldav tulemiaruandega ka kulude poolest. Tulemiaruanne koostatakse tekkepõhiselt tulenevalt raamatupidamisarvestusele esitatavatest nõuetest.

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamiselused

Käesolev raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistava ja riigieelarve seadusega. Eesti hea raamatupidamistava tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuspõhimõtetele (Euroopa Liidu raamatupidamise direktiivid, rahvusvahelised finantsarvestuse standardid ja rahvusvahelised avaliku sektori raamatupidamise standardid) ning selle põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna välja antud juhendid ning riigi raamatupidamise üldeeskirjas sätestatud nõuded.

Finantsvarad ja –kohustused

Finantsvaradeks loetakse raha, lühiajalisi finantsinvesteeringuid, nõudeid ostjate vastu ja muid lühi- ja pikaajalisi nõudeid. Finantskohustusteks loetakse tarnijatele tasumata arveid ning lühi- ja pikaajalisi võlakohustusi.

Finantsvarad ja –kohustused võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara või –kohustuse eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või –kohustusega otseselt seotud tehingukulutusi.

Finantskohustused kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses.

Finantsvara eemaldatakse bilansist siis, kui ettevõtte kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolale üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest. Finantskohustus eemaldatakse bilansist siis, kui see on rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

Finantsvara oste ja müüke kajastatakse järjepidevalt väärtuspäeval st päeval, mil ettevõtte saab ostetud finantsvara omanikuks või kaotab omandiõiguse müüdud finantsvara üle.

Arvestus- ja esitusvaluuta

Seoses Eestis kehtiva ametliku vääringu muutumisega on alates 01.01.2011 ettevõtte arvestus- ja esitusvaluutaks Eesti krooni asemel euro. Eesti kroonides esitatud varasemate perioodide finantsandmed on ümberarvutatud eurodesse lähtudes Euroopa Liidu Nõukogu määrmuses kinnitatud valuutakursist 15,6466. Tulenevalt asjaolust, et Eesti krooni ja euro vahetuskurss on olnud varasemalt samal tasemel fikseeritud, ei avaldanud arvestus- ja esitusvaluuta muutmine mõju ettevõtte finantsseisundile, aruandeperioodi tulemusele ega rahavoogudele.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes eurodes.

Varade ja kohustuste jaotus lühi- ja pikaajaliseks

Varad ja kohustused on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajaliseks, lähtudes sellest, kas vara või kohustuse eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem arvestatuna bilansikuupäevast.

Maksu-, lõivu-, trahvi- ja muud nõuded

Maksu-, lõivu-, trahvi- ja muud nõuded on bilansis kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Nõudeid kajastatakse bilansis nõudeõiguse tekkimise momendil ning hinnatakse lähtuvalt tõenäoliselt laekuvatest summadest.

Materiaalne põhivara

Materiaalseks põhivaraks loetakse varasid hinnangulise kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 2000 eurost. Varad, mille kasulik eluiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla põhivara arvelevõtmise piirmäära, võetakse kohe kasutusele ja kantakse kasutusele võtmise hetkest alates kulusse.

Põhivara soetusmaksumusse arvatakse kulutused, mis on vajalikud vara kasutusele võtmiseks, v.a põhivara soetamisega kaasnevad maksud, lõivud, laenu-, kooolitus- ja lähetuskulud, mis kajastatakse nende tekkimisel aruandeperioodi kuluna.

Põhivara rekonstrueerimisväljaminekud, mis vastavad materiaalse põhivara definitsioonile, liidetakse põhivara maksumusele.

Põhivarasid kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivaraobjektile eraldi, lähtudes selle kasulikust tööeast.

Põhivara gruppide kulumi normid aastas on järgmised:

▪ rajatised	7%
▪ masinad ja seadmed	20%
▪ info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmed	33%
▪ muu inventar, tööriistad ja sisseseade	20%

Immateriaalne põhivara

Immateriaalse põhivarana kajastatakse füüsilise substantsita vara kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 2000 eurost. Varad, mille kasulik eluiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla põhivara arvelevõtmise piirmäära, võetakse kohe kasutusele ja kantakse kasutuselevõtmise hetkest alates kulusse. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalne põhivara amortiseeritakse üldjuhul nelja aasta jooksul, kasutades lineaarset meetodit.

Renditud varad

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kasutusrendi maksed kajastatakse kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Bilansis kajastatakse eraldisena enne bilansipäeva tekkinud kohustusi, millel on seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad aruandekohustuslase senisest tegevuspraktikast, mis nõuab varast loobumist ja mille suurust saab usaldusväärselt hinnata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindlalt fikseeritud. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust, kogemustest ja vajaduse korral ka sõltumatute ekspertide hinnangutest. Pikaajalised eraldised on diskonteeritud diskontomääraga 6%.

Pensionieraldistena kajastatakse töötajatele seaduse alusel tagatud hüvitisi eripensionide ja pensionisuurenduste maksmiseks. Pensionieraldiste suurus bilansipäeva seisuga arvestatakse välja eraldi

endistele pensionile jäänud ja praegustele töötajatele. Eripensionid ja pensionisuurendused kajastatakse kuluna proportsionaalse osa krediteerimise meetodil, mille kohaselt tekitab iga töölase teenistuse periood lisaihiku pensioni saamiseks vastavalt pensioni saamiseks nõutavale staažile. Pensionieraldiste arvestamiseks kasutatakse Statistikaameti andmeid keskmise järelejäänud eluea kohta ning Rahandusministeeriumi hinnanguid keskmise pensioni muutumise kohta tulevastel perioodidel. Töötajate puhul hinnatakse lisaks, kui suur osa töötajatest lahkub töölt enne eripensioni või pensionisuurenduse väljateenimist.

Alates 31.12.2008 hakati bilansipäevaks välja teenitud, kuid välja maksmata ametipensioneid endistele ja tööil käivatele riigi teenistujatele kajastama eraldisena selle riigiraamatupidamiskohustuslase bilansis, kelle juures nad hüvitise välja teenisid (riigi raamatupidamise üldeeskiri, § 48). Varem kajastati neid Sotsiaalkindlustusameti bilansis. Alates 31.12.2009 hakati arvestama praegustele töötajatele pensionisuurendust avaliku teenistuse seaduse § 57 alusel.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades potentsiaalsete kohustustena.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpannga valuutakursid. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid on tulemiaruanDES kajastatud perioodi tulu ja kuluna.

Kulude arvestus

Kulusid kajastatakse tekkepõhiselt. Põhivara või varude soetamisega kaasnevad mittetagastatavad maksud ja lõivud kajastatakse soetamise momendil kuluna, mitte varade ega varude soetusmaksumusena.

Sihtfinantseerimine

Sihtfinantseerimisena kajastatakse sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetusi. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna või kuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et toetuse saaja vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset. Sihtfinantseerimise kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, mille korral kajastatakse sihtfinantseerimise tulu ja selle arvel tehtud kulu või põhivarade soetust mõlemad eraldi.

Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel lähtutakse tulude ja kulude vastavuse printsiibist (tulusihtfinantseerimisest kajastatakse proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega). Varade sihtfinantseerimise korral kajastatakse sihtfinantseerimine tuluna selles perioodis, millal sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse bilansis põhivarana arvele.

Siirded ja netovara

Riigi rahalisi vahendeid haldab Rahandusministeeriumi koosseisus olev riigikassa osakond, kes annab riigiasutustele raha ülekannete tegemiseks ja saab riigiasutustelt neile laekunud raha. Vastavaid rahalisi liikumisi kajastatakse siiretena. Samuti kajastatakse siiretena teiste riigiraamatupidamiskohustuslastega tehtud muid varade, kohustuste, tulude ja kulude vastastikuseid üleandmisi.

Tulemi täielikuks üleandmiseks kajastatakse täiendav mitterahaline siire riigikassaga, millega viiakse tulemiaruanne nullini. See kajastatakse ühtlasi netovarade (alternatiiviks varade ja kohustuste vahe) muutusena. Niisugused tulud ja kulud, mida tulemiaruanDES ei kajastata (näiteks põhivarade ümberhindlused), kajastatakse otse netovarade (alternatiiviks varade ja kohustuste vahe) muutusena.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised vara ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesh bilansikuupäeva ja aruande koostamispäeva 31.3.2011 vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Bilansipäevajärgsed sündmused, mida ei ole varade ja kohustuste hindamisel arvesse võetud, kuid mis võivad oluliselt mõjutada järgmise aruandeaasta tulemust, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades.

Riigieelarve täitmise aruanne

Riigieelarve täitmise aruanne koostatakse e-riigikassa programmi andmete alusel kassapõhisel printsiibil. Aruanne lähtub riigieelarve koostamisel arvestatud põhimõtetest, mis võivad erineda raamatupidamise arvestuspõhimõtetest. Lisaks kassapõhisele printsiibile on suuremad erinevused järgmised:

- riigiraamatupidamiskohustuslase siseseid elimineerimisi ei tehta;
- kaupade ja teenuste soetamisel lisanduv käibemaks kajastatakse koos kaupade ja teenuste maksumusega, s.t nii majanduskuludena kui ka põhivara soetusena, mitte eraldi muude kuludena;
- materiaalse ja immateriaalse põhivara ning bioloogiliste varade soetus kajastatakse kuluna ja nimetatud varade müügist saadav tulu kajastatakse tuluna; põhivara amortisatsiooni, ümberhindlusi ja muid mitterahalisi liikumisi ei kajastata;
- teistele riigiasutustele kantud raha ja neilt saadud raha kajastatakse eraldistena ja saadud toetustena (tekkepõhises aruandluses siiretena).

Lisa 2. Raha ja selle ekvivalendid

Riigikontrolli eelarvest teeb ülekandeid ja kõiki Riigikontrollile kuuluvaid laekumisi teenindab riigikassa. 2011. aastal ei kasutanud Riigikontroll kontsernikontoväliseid kontosid.

Lisa 3. Tehingud avaliku sektori ja sidusüksustega

A. Nõuded ja kohustused

(tuhandetes eurodes)

	Lühiajalised nõuded	Lühiajalised kohustused
31.12.2010. a seisuga		
Riigiraamatupidamiskohustuslased	58	101
Valitsussektoris kuuluvad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud	0	0
Avaliku sektori üksused kokku	58	101
Kokku avaliku sektori ja sidusüksused	58	101
31.12.2011. a seisuga		
Riigiraamatupidamiskohustuslased	24	116
Avaliku sektori üksused kokku	24	116
Kokku avaliku sektori ja sidusüksused	24	116

B. Tulud ja kulud

(tuhandetes eurodes)

	2011		2010	
	Tegevustulud	Tegevuskulud	Tegevustulud	Tegevuskulud
Riigiraamatupidamiskohustuslased	28	122	25	141
Kohalikud omavalitsused	0	2	0	2
Muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud	0	29	0	59
Valitsussektoris kuuluvad sihtasutused, mittetulundus- ja äriühingud	0	286	0	329
Avaliku sektori üksused kokku	28	439	25	531
Kokku avaliku sektori ja sidusüksused	28	439	25	531

Lisa 4. Maksu-, lõivu-, trahvinõuded ja -kohustused

(tuhandetes eurodes)

	Makstud ettemaksed	Lühiajalised kohustused
31.12.2010. a seisuga		
Maksud		
Sotsiaalmaks	0	59
Tulumaks	0	32
Töötuskindlustusmaks	0	7
Kogumispension		2
Erisoodustuste tulumaks	0	1
Ettemaks	59	0
Maksud kokku (vt lisa 3.A, 5)	59	101
31.12.2011. a seisuga		
Maksud		
Sotsiaalmaks	0	68
Tulumaks	0	37
Töötuskindlustusmaks	0	7
Kogumispension	0	2
Erisoodustuste tulumaks	0	2
Ettemaks	24	0
Maksud kokku (vt lisa 3.A, 5)	24	116

Lisa 5. Muud nõuded ja kohustused

(tuhandetes eurodes)

	31.12.2011		31.12.2010	
	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa
Nõuded ja makstud ettemaksed				
Maksude ettemaksed (vt lisa 4)	24	0	59	0
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	88	0	84	0
Muud nõuded ja makstud ettemaksed kokku	112	0	143	0
Kohustused ja saadud ettemaksed				
Maksukohustused (vt lisa 4)	116	0	101	0
Võlad hankijatele	3	0	10	0
Puhkusetasude kohustus	268	0	239	0
Muud kohustused (vt lisa 8)	298	5 660	285	5 502
Muud kohustused ja saadud ettemaksed kokku	685	5 660	635	5 502

Puhkusetasude kohustus sisaldab sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu.

2011. aasta muu kohustuse lühiajaline osa sisaldab järgmise aasta pensionieraldiste kohustust endistele pensionile jäänud töötajatele 256 tuhat ja praegustele töötajatele 42 tuhat eurot.

Muude kohustuste pikaajaline osa koosneb pensionieraldiste kohustusest, millest on arvestatud 3 057 tuhat eurot endistele pensionile jäänud töötajatele ja 2 351 tuhat eurot praegustele töötajatele ning 252 tuhat eurot avaliku teenistuse seaduse järgset pensionisuurendust praegustele töötajatele.

Lisa 6. Materiaalne põhivara

(tuhandetes eurodes)

	Rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Kokku
Bilansiline väärtus 31.12.2010				
Soetusmaksumus	19	102	112	233
Akumuleeritud kulum	-13	-71	-109	-193
Jääkväärtus	6	31	3	40
2011. a liikumised				
Soetused ja parendused	0	7	0	7
Mahakandmine	0	-9	-3	-12
Amortisatsioon	-4	-13	-2	-19
Mahakantud põhivara akumuleeritud kulumiga	0	9	3	12
Liikumised kokku	-4	-6	-2	-12
Bilansiline väärtus 31.12.2011				
Soetusmaksumus	19	100	109	228
Akumuleeritud kulum	-17	-75	-108	-200
Jääkväärtus	2	25	1	28

Masinad ja seadmed

2011. aastal osteti virtuaalserveri logimissüsteem. 2010. aastal osteti virtuaalserveri platvorm ja andmemassiiv soetusmaksumusega 29 tuhat eurot.

2011. aastal kanti maha kopeerimismasin-printer soetusmaksumusega 9 tuhat eurot. 2010. aastal kanti maha 4 serverit soetamismaksumusega 44 tuhat eurot ja varem arvele võetud varasid soetusmaksumusega alla 2 tuhande euro summas 4 tuhat eurot.

Muu põhivara

2011. aastal kanti maha paljundusmasin soetusmaksumusega 3 tuhat eurot. 2010. aastal kanti maha ukسلukusüsteem soetusmaksumusega 3 tuhat eurot ja kasutamiskõlbmatut mööblit soetusmaksumusega 1 tuhat eurot ja varem arvele võetud varasid soetusmaksumusega alla 2 tuhande euro summas 22 tuhat eurot.

Lisa 7. Immateriaalne põhivara

(tuhandetes eurodes)

Immateriaalne põhivara	Tarkvara	Kokku
Bilansiline väärtus 31.12.2010		
Soetusmaksumus	167	167
Akumuleeritud kulum	-164	-164
Jääkväärtus	3	3
2011. a liikumised		
Soetused ja parendused	0	0
Mahakandmine	0	0
Amortisatsioon	-1	-1
Amortisatsiooni ümberklassifitseerimine	0	0
Liikumised kokku	-1	-1
Bilansiline väärtus 31.12.2011		
Soetusmaksumus	167	167
Akumuleeritud kulum	-165	-165
Jääkväärtus	2	2

2010. aastal osteti virtualiseerimistarkvara litsentsid ja kanti maha raamatupidamisprogrammi tarkvara Tresoor.

Lisa 8. Eraldised ja tingimuslikud kohustused

(tuhandetes eurodes)

Eraldised	Perioodi algul	Kasutatud perioodi jooksul	Tühistatud/lisandunud perioodi jooksul	Arvestatud intressikulu	Perioodi lõpul
2010					
Pensionieraldised,	5 404	263	338	308	5 787
sh avaliku teenistuse pensionisuurenduse eraldis	180	0	38	0	218
Kokku,	5 404	263	338	308	5 787
sh lühiajalised	277	263	271	0	285
pikaajalised	5 127	0	67	308	5 502
2011					
Pensionieraldised,	5 787	263	104	330	5 958
sh avaliku teenistuse pensionisuurenduse eraldis	218	0	33	0	251
Kokku,	5 787	263	104	330	5 958
sh lühiajalised	285	263	276	0	298
pikaajalised	5 502	0	-172	330	5 660

Pensionieraldiste arvestuse tegemisel on võetud arvesse 30 praegust Riigikontrolli eripensioni saajat ja 13 tulevikus pensionile jääjat, kellel on õigus saada Riigikontrolli eripensioni, ja 86 praegust töötajat, kellel on arvestatud avaliku teenistuse seaduse alusel pensioni suurenus.

Lühiajalise kohustusena on näidatud järgmisel aastal väljamakstav pension. Pikaajaline kohustus on diskonteeritud 6%-ga. Intressikulu on arvestatud 31.12.2010. a seisuga arvel olnud pikaajaliste pensionieraldiste jäägilt 6%.

Bilansivälised tingimuslikud kohustused

(tuhandetes eurodes)

Bilansivälised tingimuslikud kohustused	31.12.2011	31.12.2010
Võetud rendikohustused	107	90
Kokku	107	90

Tingimuslikud kohustused sisaldavad Riigi Kinnisvara ASile arvestatud 3 kuu renditasu ning Rent Eesti OÜ lepingujärgset lepingu katkestamistasu.

2010. ja 2011. aastal tasuti hoone rendimaksete eest Riigi Kinnisvara ASile 334 tuhat eurot.

Transpordivahendite eest on tasutud rendimakseid 2010. aastal 14 tuhat ja 2011. aastal 22 tuhat eurot.

Lisa 9. Antud toetused

(tuhandetes eurodes)

Toetused	2011	2010
EUROSAI, INTOSAI	1	1
Kokku liikmemaksud	1	1

Riigikontroll on INTOSAI liige alates 1992. aastast ja regionaalse ühenduse EUROSAI liige alates 1993. aastast.

Lisa 10. Tööjõukulud

(tuhandetes eurodes)

	2011	2010
Avaliku teenistuse ametnike töötasud	2 109	1 864
Töötajate töötasud	12	11
Valitavate ja ametisse nimetatud isikute töötasud	56	52
Ajutiste lepinguliste töötajate töötasud	51	40
Koosseisuvälised töötasud	14	1
Eripensionid ja pensionisuurendused	104	330
Töötasukulud kokku	2 346	2 298
Erisoodustused	36	27
Sotsiaalkindlustusmaks	757	662
Töötuskindlustusmaks	30	27
Tulumaks erisoodustustelt	11	8
Tööjõukulud kokku	3 180	3 022

Ülevaade töötajatest

Keskmine töötajate arv	2011	2010
Avaliku teenistuse ametnikud	87	81
Töötajad	1	1
Valitavad ja ametisse nimetatud isikud	1	1
Kokku	89	83

Kõrgemale ja tegevjuhtkonnale arvestatud tasud

(tuhandetes eurodes)

Ametikohad	2011	2010
	Töötasud	Töötasud
Riigikontrolör	52	50
Direktor	55	54
Peakontrolörid	127	126
Kokku	234	230

Tööjõukulud sisaldavad arvestatud puhkusetasude kohustust töötajatele.

2013. aastal lisandub riigikontrolöri ametiaja lõpus talle makstav hüvitis 6 kuu ametipalga ulatuses, s.o. 35 tuhat eurot.

Lisa 11. Majandamiskulud

(tuhandetes eurodes)

	2011	2010
Administreerimiskulud	135	144
Uurimis- ja arendustööd	26	21
Lähetuskulud	118	93
Koolituskulud	69	69
Kinnistute, hoonete ruumide majandamiskulud	288	320
Sõidukite ülalpidamiskulud	33	27
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	149	165
Inventari majandamiskulud	19	24
Meditiinikulud	4	10
Kokku	841	873

Lisa 12. Muud tegevuskulud

(tuhandetes eurodes)

	2011	2010
Käibemaks	121	135
Kokku	121	135

Lisa 13. Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus

(tuhandetes eurodes)

	2011	2010
Materiaalse põhivara amortisatsioon (vt lisa 6)	19	17
Immateriaalse põhivara amortisatsioon (vt lisa 7)	1	38
Kokku	20	55

Lisa 14. Siirded

(tuhandetes eurodes)

	2010	2010
Rahalised siirded		
Saadud riigikassast ülekannete tegemiseks	4 230	3 770
Riigikassale üle antud laekumised	-25	-61
Saadud üksustevahelised siirded	265	263
Antud üksustevahelised siirded	-263	
Rahalised siirded kokku	4 207	3 972
Mitterahalised siirded teiste riigiraamatupidamiskohustuslastega		
Saadud teistelt riigiraamatupidamiskohuslastelt	0	1
Üle antud teistele riigiraamatupidamiskohustuslastele	0	-9
Mitterahalised siirded kokku	0	-8
Siirded tulemi elimineerimiseks	252	399
Siirded kokku	4 459	4 364

Lisa 15. 2011. aasta lõpliku eelarve kujunemine

(tuhandetes eurodes)

	Tulud	Kulud
Esialgne eelarve	25	-4 246
Üle toodud eelmisest aastast	0	-87
Eelarves kavandatud toetused	-25	25
Tegelikult laekunud toetused	35	-35
Kokku lõplik eelarve	35	-4 343

4. HINNANG RIIGIKONTROLI SISEKONTROLLISÜSTEEMI KOHTA

Riigikontrolörina hindan Riigikontrolli sisekontrollisüsteemi tõhusaks, s.t sisekontrollisüsteem on reaalselt toimiv, ühtib protseduurireeglites kirjeldatuga, tagab asutuse seaduspärase ja säästliku toimimise ning ressursside kaitstuse.

Riigikontrolli sisekontrollisüsteem hõlmab struktuuri, juhtkonna suhtumist, kehtivaid protseduure jt meetmeid, mis annavad mõistliku kindlustunde, et

- asutuse tegevus on seaduspärane;
- asutuse varad on kaitstud raiskamise, ebasihipärase kasutamise, pettuste ja ebakompetentsest juhtimisest jms tingitud kahju eest;
- asutuse tegevus on säästlik, tõhus ja mõjus ning on tagatud teenuste hea kvaliteet;
- asutuse tegevust kajastav juhtimis- ja finantsinfo on usaldusväärne, tõene ja õigeaegne.

Riigikontrollis on kehtestatud õigusaktidest tulenevad ning asutusesisesed vajalikud protseduurireeglid, neid täidetakse ja nende täitmist jälgitakse. Tagatud on kohustuste lahusus asutuse funktsioonide täitmisel, tehingute dokumenteerimisel ja autoriseerimisel ning toimub järelevalve.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

5. ALLKIRJAD MAJANDUSAASTA ARUANDEL

Riigikontrolli 31.12.2011 lõppenud majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest, raamatupidamise aastaaruandest ning hinnangust aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta.

Riigikontrolli tegevjuhtkond on koostanud tegevusaruande ja raamatupidamise aastaaruande. Riigikontrolör ja direktor on majandusaasta aruande läbi vaadanud ning Riigikogule esitamiseks heaks kiitnud.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Tõnis Saar
Riigikontrolli direktor

11.04.2012

KPMG Baltics OÜ
Narva mnt 5
Tallinn 10117
Estonia

Telephone +372 6 268 700
Fax +372 6 268 777
Internet www.kpmg.ee

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Riigikogule

Oleme auditeerinud Riigikontrolli raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2011, tulemiaruanne, netovara muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne on esitatud lehekülgedel 45 kuni 59.

Juhtkonna kohustus raamatupidamise aastaaruande osas

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga ning sellise sisekontrolli eest, mida juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamiseta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Vandeaudiitori kohustus

Meie kohustuseks on avaldada oma auditi põhjal arvamust selle raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime oma auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (Eesti). Nende standardite kohaselt on nõutav, et oleme kooskõlas eetikanõuetega ning planeerime ja viime auditi läbi omandamaks põhjendatud kindluse selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne on olulise väärkajastamiseta.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arv näitajate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali hankimiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Valitud protseduurid sõltuvad vandeaudiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Nende riskihinnangute tegemisel võtab vandeaudiitor arvesse sisekontrolli, mis on relevantne majandusüksuse raamatupidamise aastaaruande koostamisel ja õiglasel kajastamisel, kavandamaks antud tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamise eesmärgil majandusüksuse sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab samuti juhtkonna poolt kasutatud arvestuspoliitikate asjakohasuse ja tehtud arvestushinnangute põhjendatuse ning ka raamatupidamise aastaaruande üldise esitusviisi hindamist.

Usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie auditiarvamusele.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasatud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt Riigikontrolli finantsseisundit seisuga 31. detsember 2011 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga.

Tallinn, 11. aprill 2012

digitaalselt allkirjastatud

Indrek Alliksaar
Vandeaudiitori number 446

KPMG Baltics OÜ
Audiitorettevõtja tegevusluba nr 17.